

TRANSILVANI'A.

FOI'A ASOCIATIUNEI TRANSILVANE

PENTRU

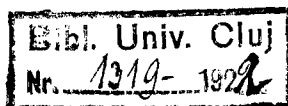
LITERATUR'A ROMANA si CULTUR'A POPORULUI ROMANU.

BCU Cluj ANULU ALU III-^{LEA} Library Cluj

1870.

Editoriu: comitetulu asociatiunei.

Redactoriu: secretariulu asociatiunei G. Baritiu.

BRASIOVU.

In tipografi'a Römer & Kamner.

Motto: Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sumariulu

materiiloru coprinse in acésta fôia.

	Nrulu foiei		Nrulu foie
✓Care nutremente este mai priintiosu pentru omu, celu de carne, séu celu de vegetabili? de dr. Paulu Vasiciu	1. 2.	Actu publicu d'in sfer'a economiei nationale d'in districtulu Fagarasiului asupra monopóleloru	8.
Georgie Asachy † ^{13/25} Noembre 1869	1.	Ogorulu, de G. V.	8. 9.
Clio. Documente despre alungarea romaniloru d'in locuintiele sí mosiiórele loru in fundulu regescu (cont. d'in 1869), comunicate de G. Baritiu	1.	D'in istori'a eclesiastica generala (schitia) de G. Baritiu	8.
Biblioteca de lectura pentru tenerimea de ambele-sexe, a lui I. M. Riurénu	1.	Schitia d'in istori'a eclesiastica d'in véculu alu 10-lea si alu 11-lea dela Christosu. (D'in nemt.)	9.
Essilarea protestantiloru d'in Austri'a in Transilvani'a (documente istorice), de G. Baritiu	1.	Cestiunea cea fatala a beuterei de vinarsu, de Red. Fragmente d'in istori'a cancelariului I. Bethlen dela 1663 incóce, comunicate de G. Baritiu	9.
Inscriptiuni de mormente sí manuscripte d'in secul. trecut, comunicate de I. Antonelli	1.	Despre societatea museului transilvanu, de Red.	10—18.
Reuniunea femeiloru romane d'in Brasiovu, de G. Baritiu	2.	D'in viéti'a lui Dimitrie Cantemiru, principele Moldovei, de G. Baritiu	10.
Gavriilu Munteanu †	2.	Scriptele lui Dimitrie Bolintineanulu	10. 11.
Declaratiune publica in contra' calumniiloru lui W. Wattenbach dela Heidelberg, emanata dela comitetulu asoc. trans.	2.	Dr. Eftimie Murgu † (materialu pentru biografia), de G. Baritiu	10.
Georgie Sincai sí numele de romanu. Disertatinne citita in siedinti'a publica a societatei acad. de G. Baritiu	2.	Thali'a sí Melpomene in Transilvani'a, de G. Baritiu	11.
Documente istorice d'in dílele lui Michailu Apafi I., dupa Kovacsoczi, de G. Baritiu	2.	<u>Calile ferate, de G. Baritiu</u>	11. 12.
Biografi'a metropolitului Sava sí istoricii serbesci, dupa „Speranti'a“ d'in Aradu	2.	D'in catagrafi'a facuta pe 31. Dec. 1869, reprodusu de G. Baritiu	12—15.
Bibliografice, dela Redact. 2. 3. 4. 5. 6. 8. 16. 17. 20. 22. 24.	2.	Documente despre cartile daruite dela tipografi'a statului romanescu pentru institute romanesce prin M. Cogalnicénu	12.
Despre cele 101 fabule ale lui G. Sionu	3. 4.	Parallele d'in istori'a eclesiastica sí politica apuséna sí resariténa, de G. Baritiu	12.
✓Fragmente istorice despre unirea religiósá in Transilvani'a, dupa Nic. Bethlen, de G. Baritiu	3.	Academi'a imperatésca de scientie d'in Vien'a	13.
Catastrofele Brasiovului in ahii 1688 sí 1689, de G. Baritiu	3. 4.	Resultatele conscriptiunei poporului in Transilvani'a, reproduse de G. Baritiu	13.
Cursu elementariu de antropología, de dr. A. H. Bassero in Iasi	3. 4.	Proprietatea literaria sí artistica (asecurata prin legi) Mateiu Milo, de G. Baritiu	13. 14.
<u>Despre medicina cu privire la romani (contin. d'in 1868) de dr. P. Vasiciu . . . . .</u>	4.	Societatea academica romana d'in Bucuresci	14.
D'in viéti'a comitelui Nicolae Bethlen, cancelariu alu Transilvaniei si cronicariu (n. 1642, m. 1716), de G. Baritiu	4.	D'in sfer'a instructiunei publice nationale (Brasiovu sí Zernesci)	14.
Despre societatea pentru cultur'a sí literatur'a rom. in Bucovin'a	5.	Documente istorice transilvane. (Restu d'in registrele lui Ios. Kemény)	14.
D'in istori'a reformatiunei in Ungari'a sí Transilvani'a cu respectu la romani, de G. Baritiu	5. 6.	Culegere de documente istorice d'in anii 1848 si 49, de G. Baritiu	15.
Despre statu'a lui Traianu	5. 6.	Disertatiunea dlui secretariu ministeriale Lad. Vaida, citita in adunarea gen. d'in a. 1868	15.
Acte de a le senatului scolasticu d'in districtulu Fagarasiului, comentate de G. Baritiu	6. 7. 9.	La istori'a societatei iesutiloru sí a calugariloru greci (schitia), de G. Baritiu	15—18.
	6.	Testulu legiloru transilvane despre iesuiti sí despre calugarii romanesce de legea resariténa, de G. B.	16.
	6.	Regule sanitarie, de dr. P. Vasiciu	17.
	7.	Despre archivulu dlui Cipariu	17.
	7.	Despre tipografiile romanesce	17.
	8.	Despre poterea armata completa a Austro-Ungariei	17.

	Nrulu foiei		Nrulu foiei
Actele adunarei gener. care s'a tienutu in Naseudu la 8., 9., 10. Augustu 1870	18 -24.	Despre tablele mari de parete d'in istori'a naturale a animaleloru sugat6rie	21.
Cuventarea dlui presiedente L. B. Popu	18.	Jidanii si statulu germanu	21 -23.
Protocolulu adun. gen. dela Naseudu	19 -21.	Cantecele haiducesci, de Sam. Vulcanu, disertatiune citita in adunarea dela Naseudu	22. 23.
D'in pomelniculu martiriloru romani dela 1848-49, de A. P. Alexi	19. 20.	Raportulu comisiunci senatului scolasticu d'in districtulu Fagarasiului	22.
Colectiune de documente pentru istori'a bisantina, eclesiastica si politica	19.	Despre casatoria (unu fragmentu), de G. Baritiu	23.
Despre dictionariulu societatei academice romane	19.	Despre istori'a mai noua si mai alesu despre istori'a aniloru 1848 si 49, discursu tienutu in siedinti'a publica d'in ¹⁴ / ₂₆ Sept. 1870 a societatei academice in Bucuresci, de G. Baritiu	24. x
Cuventarea dlui capitanu supremu Alecs. Bohetielu	20.	Adunarea gener. a societatei „Transilvani'a“ in Bucuresci	24.
Despre documente istorice d'in biblioteca Battyaniana de Alb'a-Iuli'a, de I. V. Barcianu	20.	Basiliu Oroianu †	24.
Proba d'in dictionariulu etimologicu alu societatei academice romane	20 -22.		

Protoc6lele siedintieloru, cumu si alte acte emanate dela Comitetul asociatiunei se afla petrecute d'in luna in luna, in ordine chronologica, asia precumu au ajunsu acelea la redactiune.

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului roman

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectorii.

Nr. 1.

Brasiovu 1. Ianuariu 1870.

Anulu III.

Care nutrementu este pentru omu mai priintiosu, celu
de carne séu celu de vegetabilia?

„Tóta cultur'a purcede dela stomachu,“ a dîsu
inainte cu 100 de ani filosofulu pe tronu regescu
Fridericu II. De asemenea ponderositate sunt si cu-
ventele altui filosofu si mai mare, adeca Em. Kant:
„Omulu este aceea, ce elu mananca.“ — Pe cestiunea
nutrementului se baséza cestiunile sociali. — Nutre-
mentu falsu, cultura falsa. Déca midiolócele tale de
nutrementu voru fi necorespondietórie, óresicumu in-
tortocate, atunci si tu vei fi intortocatu in corpu si
sange, in creeri si ânima, in spiretu si sufletu, in cu-
getu, in fantasía. Cestiunea nutrementului a misí-
catu si incordatu dejá de multu popórale, ce stau
astadi pe culmea culturei si a civilizatiunei, inse nici
odata asia cá acuma. Ele au devenitu la convingere,
cà asia nu mai potu propasí. Natur'a cunósce nu-
mai un'a lege, adeca legea necesitateri severe si neco-
sorabile. Omulu e numai aceea ce mananca. Nu e
neci o indoiéla, cà nutrementulu eesercéza o puternica
influintia asupr'a corpului omenescu si prin acest'a
asupr'a spiretului. Inse care nutrementu eesercéza cea
mai favoritória inriurintia asupr'a corpului si spire-
tului? Acést'a trebuie se ne spuna esperienti'a si
sciinti'a.

Am aratatu in fôia asociatiunei „Transilvani'a“
Nr. 9 pag. 100, cà corpulu nostru este compusu dupa
esperimentele chemice camu din 14 elemente séu ma-
terii simple, ce apartienu naturei anorganice séu che-
mice. De ací urmédia, cà numai acele materii ne
potu dá nutrementu, care cuprindu in sine aceste ele-
mente. Dara tare ne-amu insielá, daca amu cugetá
cà cu aceste elemente chemice amu poté sustiené
viéti'a, adeca a ne nutri; nici decumu. Chemi'a si fi-
siologi'a ne invetia, cà nici o organisatiune animale
nu póte plasmuí ori formá veru unu nutrementu.
Animalulu póte numai utiliza ori a'si asimila materi'a
nutritória a planteloru. Remnulu vegetabile formédia
midiolocitoriulu intre remnulu animale si minerale.
Prin creatiune s'au produsu mai antaiu mineralele,
din care se póta trai vegetabilia, si numai dupace
s'au produsu si vegetabilia, au potutu ecsista totu
feliulu de animale. Remnulu vegetabile plasmuesce
ori mesteca din elementele anorganice materiile pri-
mitive de nutrementu, adeca: saruri si pamenturi,
albumina (albusiu) casiein'a (materi'a casiului), fibrin'a
(materi'a fibrósá plastica), gumi (cleiulu), sacharulu s. a.

Acestea materii primitive de nutrementu in starea lor
separata nu suntu propriamente nutrementu, ci nu-
mai nemidiulocite elemente nutritórie. O buna me-
stecare a acestoru elemente nutritórie se afla in ce-
realia, cartofi si póme etc. Tóte aceste elemente
nutritórie (materii primitive) ni se aducu din remnulu
vegetabile in forma organica, pentrucà organismulu
animale nu póte primi in sine nici unu feliu de ele-
mente anorganice ori materii nefructifere.

Animalele se potu nutri din alte animale si ómenii
din alti ómeni ori animale, inse acestu nutrementu
odata utilizatu este mai multu séu mai putienu schim-
batu, stricatu. Carneá, sangele si grasimea contienu
mai multu ori mai putienu materii nefructifere ori
utilizate, precumu si escremente morbóse, produse
morbóse, necuratiunii s. a. Si fiinducà animalele ne
potu dá numai aceea, ce ele primescu din remnulu
vegetabile, trebuie si nevrendu se venimu la conclu-
siunea, cà déca noi dorimu se avemu celu mai bunu
si mai curatu nutrementu, acesta trebuie se'lu luamu
deadreptulu din remnulu vegetabile si nu deadreptulu
din organisme animale. Cei ce apara carneá si nu-
mai in nutrementulu animale vedu inca potere sí
viétiá, producu urmatóriele argumente:

1. Viptulu vegetabile nu e destulu de nutri-
toriu. Chemi'a inse ne invetia contrariulu, si fisio-
logi'a cu esperienti'a afirma acésta. Adeca chemi'a
ne arata prin analiza, cà multe soiuri de frupte suntu
mai asia de nutritórie cá si carneá, cà multe vege-
tabilia se asemena cu carneá in privinti'a calitatiloru
nutritórie si cà tóte speciile de cerealia suntu cu
multu mai nutritórie decátu carneá. Liebig, parintele
teoriei nutrementului de carne, díce mai tardíu: „nu-
trimentulu vegetabile si anume cerealiale si prin
acestea pana contienu tocmai atata feru, cá si car-
nea de vita, peste totu cá carneá rosíia.“ — In un'a
miie parti de carne própeta curata se cuprindu 13
parti, in 1000 parti de secara ori grau 21 parti de
sare nutritória. Adeca aprópe inca odata pe atata!
Pe langa acésta in 1000 parti de carne própeta cu-
rata se cuprindu 800 parti de apa, éra in 1000 parti
de secara ori grau numai camu 120 pana la 150 de
parti de apa. Esperienti'a ne invetia, cà cele mai
grele munci se efeptuescu sí s'au efeptuitu de ómenii,
cari au mancatu si mananca carne fórté puçina, séu
nici decumu. Mai departe, cà neci unu animalu car-
nivoru nu este in stare de a prestá lucru greu si
duratoriu, ci numai cele herbivore. Leulu, tigrulu,

hien'a nu va prestá neci odata aceea ce prestéza bolu, calulu, camil'a, mululu etc. In tóta lumea se afla ómeni cu poderi extraordinarie, cari nu mananca carne. Apoi si cele mai mari si mai tari animalia ale pamentului, elefantulu si rinocerulu, suntu herbivore. Fisiologi'a ne invétia, cà acei ómeni suntu mai sanetosi, mai blandi si mai umani, ba si mai capaci de o cultura mai inalta, carii nu mananca carne. Tóte aceste inse nu aru fi potutu si nu aru poté urmá, déca vegetabilia nu aru dá organismului nutrementu de ajunsu.

2. Cà nutrementulu animale este mai usioru de mistuitu, decatu celu vegetabile. Dar si acést'a nu sta. E dreptu cà unele bucate vegetabile nu se solvescu (topescu) asia usioru in stomacu, cà óresicari bucate animale; inse viptulu vegetabile usitatu de comunu se mistuesce mai usioru cá celu animale, éra solvirea inca nu e mistuire. Dn. Beaumont a facutu eclatante esperimente in privinti'a ducerei mistuiri in stomacu séu a digestiunei la diferite bucate, si aflá, ca óuale crude ori ferte moi, cà merele mai dulci si pastravulu fertu, s'au mistuitu in $1\frac{3}{4}$ óre, laptele fertu própsetu, cobelculu uscatu (pesce), merele mai acre in $2-2\frac{1}{4}$ óre, pudingulu de óua si de lapte in $2\frac{3}{4}$ óre, óuale ferte vîrtosu, friptur'a de óie, carnea de vita, própseta, prajita, beefsteak, stridiele (ostrigele, Austern) crude, siunc'a móle, cruda (neférta), curechiulu cruđu in 3 óre, pana de secara si de grau própseta, cartofii ferti, branz'a vechia in $3\frac{1}{4}$ óre, sulmonulu fertu (unu feliu de pesce), passerile de casa (horale), friptur'a de vita in 4 óre. Siunc'a férta, curechiulu fertu, grasimea de óie in $4\frac{1}{2}$ óre, grasimea de vita in $5\frac{1}{4}$ óre. Mistuirea este unu procesu vitale complicatu si depende nu numai dela feliulu bucateloru, ci si dela starea organeloru mistuitórie. Gourmanii pastréza carnea mai alesu cea selbatica, pana ce capata óresicare mirosu, adeca pana ce incepe a putredí, si atunci e usioru de mestecatu si se topesce usioru in stomacu; inse pentru aceea nu se si mistuesce usioru, ceea ce se cunósce dintr'unu simtiu de greutate si de caldura pe langa stomacu cu inclinare spre molitiune ori somnu si duréza óresicare tempu dupa ce au mancatu. Acésta caldura febrile au numit'o medicii friguri de digestiune ori de mistuire si au tienut'o a fi priintiósá. Ea inse se nasce din nesuinti'a naturei a lapedá afara ce nu e priintiósu trupului. Bucatele sanetóse nu producu astfeliu de friguri.

Eu am auditu pre multi, cari au traitu cu bucate vegetabili, séu cà au postitu din evlavia séu din necesitate, cà suntu usiori, cà aru mancá catu de bine si cà curendu flamendiescu. — Apoi ce insemnéza acésta, decatu cà bucatele vegetabili se mistuescu fara nici o greutate, curendu si bine. — Nu bucatele vegetabili, ci carnea produce ból'a ce o numimu cemerluitu ori plecatu. Si care a patit'o, va sci catu e de afurisita.

3. Cà nutrementulu animale dà corpului nostru

mai multa caldura. Inse nici acést'a nu sta, pentru cà animalele carnivore locuescu mai cu seama in zonele calduróse. Aceia cari apara acésta teoria, precumu veduramu mai susu, au schimbatu unu procesu, ce incetulu cu incetulu pustiesce organismulu, cu procesulu de intregire si de sustienere, séu mai pre scurtu, ei tienu unu veninu de nutrementu, si activitatea de a impinge afara veninulu, de unu procesu asimilatoriu. Apoi nu se afla carbonate (carora se atribue formarea caldurei corpului mai cu séma) in vreo bucata animale, cari se nu se affe in bucate vegetabili in mesura multu mai mare.

4. Cà nutrementulu animale stimuléza (irita, suscita) mai tare cá celu vegetabile. In acestu punctu au dreptu. Inse stimularea nu e nutrire, apoi acestea dóue concepte neci nu suntu identice. In gradulu si proportiunea, in care o bucata oricare stimuléza, in acelasi gradu ea nu mai nutresce, si incatu ea nutresce, nu mai stimuléza. Cartile medicesci sustienu o clasa de medicamente, ce ei le numescu stimulantia. Ele inse suntu tóte venine si nu nutrementu. Alcoholulu, fosforulu, amoniaculu, piperulu etc. Totu ce e organismului nostru strainu, póte se produca óresicare opositiune plina de viatia, si in altu intielesu se numesce stimulantu. Dar' in ce modu stimuléza nutrementulu animale? Elu contine mai multu ori mai puçinu materii perdate — remasitiile utilisatei tieseture, cenusi'a utilisatului organismu — cu mai multe ori mai puçine alte materii netrebnice. Aceste necuratienii nu se potu intrebuintia in organismu si pentru aceea trebue impinse afara, si acestu procesu de impingere afara a totu ce nu este priintiósu, si care se redica pana la activitate febrile, acésta viia opositiune este genuin'a esplicare a lucrarei stimulatórie a bucateloru de carne. Nici o ratacire dóra nu póte fi mai mare, decatu tocmai schimbarea miđiolóceloru stimulatórie cu cele de nutrementu. Ea este originea celei mai infricosiate insielatiuni, ce a sedusu si seduce natiuni intregi dela adeverat'a cale, cá se le arunce mai multu ori mai puçinu in bratiale inbuibarei si astfeliu unei peritiuni mai tempurie. In acésta infricosiata insielatiune este de a se cautá caus'a principale a voracitatei (lacomiei) si betiei, a totu desfreului si amu poté dice, a tuturor vitiuriloru din lume. Schiller a dísu: „Tóte reutatile suntu basate pe slabitiune; inse tóta slabitiunea si molitiunea isi are caus'a sa in poff'a de placeri si prevalent'a sensualitate.“

5. Cà carnea ar dá organismului mai mare taría (potere) muscularia. Dar' nici acést'a nu sta, ca-ci nutrementulu celu mai sanetosu este totuodata si mai puternicu. Si cine vré se aiba taría si potere, are se fia sanetosu. Adeverat'a sanetate se póte inse pastrá numai dupa legile firesci. Natur'a este o severa magistra si cine lucra in contr'a porunciloru ei, are se se supuna si neincungiurabilei pedepse. In timpurile mai nóua cercetandu profesurulu Meisner dupa sorgentele (isvorulu) poterei in

lucrare, a aflatu in contradicțiune cu Liebig, Voit si Bock, cari sustienu teori'a de mai susu, că acelu sorgente sta in nutrementu liberu de azotu, séu vorbindu mai curatu, in nutrementulu vegetabile. Apoi nu traiescu popóra intregi fara nici unu picu de carne si desvólta poteri minunate. Buckingham relationéza, că locuitorii muntelui Himalaia de si se nutrescu numai cu orezu, totusi ei coversiescu pe matrozii englezesci in desvoltagea poterei. Davis spune că Culis — adeca muncitorii, fahinii, séu proletarii din cetatea Canton in Chin'a — de si traiescu numai cu orezu, pórtá totusi poveri de minune, si că trupesce mai frumósa rasa de ómeni nu esista pe pamentu, si Gutzlaff se minunéza in „caletori'a sa in Chin'a“ de marea potere si dibacia a acestora in portarea leptice-loru, de si se hranescu numai cu vegetabili. Iapanezii nu mananca carne, dara suntu poternici si ajungu betranetie adenci. Dar de ce se mergemu asia departe, se cautamu la romanii si slovacii nostri din munti, cari se nutrescu in partea cea mai mare a anului aprópe numai cu mamaliga ori pane de ovesu, cu cevasi lapte si sunt poternici si sanetosi. Cauté cineva la asia numitii hamali din Brasiovu in postulu mare si se se minuneze de poterea loru in portarea sarcineloru.*)

6. In fine aparatorii bucateloru de carne se radíma pe unu motivu anatomicu, adeca pe structur'a dintiloru si locatiunea loru; omulu, dícu ei, posedé dinti canesci (colti), asia dara este óresicumu silitu a mancá carne cá si canele. Dara nici acésta nu sta, de si unii naturalisti din form'a dintiloru nu destulu esaminata au voitu se faca din omu omnivoru si mai cu séma carnivoru, numai pentru cei patru colti. — Omulu inse nu are dinti sfasietori (sfarticatori), ei numai sfarmatori, si cei mai renumiti auctori cu marele Cuvier in frunte dau atestatu necontestabilu, că omulu dupa tóta structur'a lui anatomica inclusive si a dintiloru este nedisputabile frugivoru. Blumenbach, Gassendi, Linaeus, Lell, Reichenbach, Oven, Buffon, Geoffriy, Flourens, Cuvier s. a. suntu atatea auctoritati pentru asertulu nostru. Eata ce díce Flourens: La tóte animalele da regimulu (traifulu vietiei) form'a maseleloru. Leulu care are numai colti sfarticatori se nutresce eschisivu numai din préda, chiaru si din préda anca viia; canele cu dinti mestecati incepe a mestecá cu hran'a sa de carne si vegetabili, éra ursulu ce are numai masele, se póte hrani numai cu vegetabili. — Omulu nu e carnivoru; elu nu e nici esentialmente herbivoru. Elu de esemplu nu are dintii rumegatoriloru, nici patru stomace ale loru si canalulu matieloru lui nu e mai lungu cá trupulu lui de 28—24 ori. Prin stomachulu seu, dintii sei, matiele sale, omulu este conformu naturei si original-

*) Hamalu e cuventu turcescu trecutú incóce din vechime. Greutatile pe care le ducu acesti ómeni sunt de comunu 150 pana 200 lb de Vien'a; éra unii din ei ducu pe distantie mai mici 3 pana in 4 centenarie. Red.

mente fructivoru cá si maimuti'a. — Cuvier díce: Omulu nu se asémana cu nici unu animalu carnivoru. Fructivorii au matiele colone (colacitului) in form'a celuleloru, si ací nu este esceptiune, déca nu o va face singuru omulu. Orang-Outanulu se asémana perfectu omului atatu in ordinea, catu si in numerulu dintiloru. Elu este intre tóte maimutiile mai asemene omului si ele tóte suntu fructivore ecsacte. Acésta analogia nu ecsista nici la unu soiu de animale, cari traiescu din diferite nutrimente. Asia este si asemenarea stomachului omenescu cu acél'a alu Orang-Outanului mai mare cá alu ori carui altu animalu. Si meruntaiele suntu de asemene insemnate cu cele ale animaleloru frugivore, ce au o mare suprafatia pentru resorbtiune si au matiele colone estinse (celuliforme), éra matiulu orbu (straiti'a popei), de si e scurtu, este totusi mai mare cá alu carnivoreloru; éra Orang-Outanulu sémana si in acést'a cu omulu. Membranisarea si structur'a corpului omenescu se potrivesce in fiacare particica esentiala cu un'a diéta curatu vegetabile. In altu locu díce: Omulu se pare a fi plasmuitu pentru nutrimentu de fructe, radecine si alte parti succóse de plante. Manile lui ii ajuta cá se le rumpa usioru; inse de o parte falcile scurte, éra si in proportiune tari, de alta parte coltii, ce stau asemenea cu ceilalti dinti si gibósele masele nu l'aru pré iertá se consume erburi crude ori carne cruda.

Oven díce: Maimutiile se nutrescu cu póme, simburu, nuci si alte forme, in cari se prelucra cele mai gustóse si nutritórie tieseture ale remnului vegetabile; si batetórea la ochi asemenare intre locatiunea dintiloru la maimutie si intre aceea a ómeniloru dovedesce, că omulu cu nutrementulu seu originalmente a fostu avisatu la fructele pómeloru de gradina, asiadara primitiv'a de Dumnedieu asediat'a destinatiune a omului in privinti'a modulului vietiei a fostu indrep-tata la fructe, radecini si la partile succóse ale planteloru. Cu acést'a consuna si traditiunile tuturoru popóraloru anteistorice, la care s'a desvoltageu cultur'a cea mai vechia, ale caroru monumente bine pastrate au strabatutu pana in timpulu nostru. Cast'a preotiloru egipteni cerea dela cei ce poșteau a fi initiati in misteriele ei, abtineréa dela mancarea de carne. Spartanii au fostu frugivori. Pythagora, unulu din cei mai buni si mai mari filosofi, s'au abtinetu dela carne si a invetiatu in 90 ani ai vietiei sale abstinentia de carne. Cyrus, belliducele de feru, a vietuitu cu pane, nasturelu si apa; aceeasi mancare a fostu introdusa si la ostile Persianiloru sei, pe cari le entusiasmé la ostenele si bravure de necreditu. Moise crescú jidoviloru o generatiune nóua portandu'i prin pustia 40 de ani cea mai mare parte pre langa unu viptu vegetabile, éra mai tardfu Eseei renunciará la bucatele de carne. — De vomu adauge la aceste fapte istorice iuca si impregiurarea, că din toti ómenii ce traiescu astadi pe lume $\frac{9}{10}$ nu mananca carne séu nici decumu, p. e. Budhistii, séu numai asia puçina, incatu mancarea de carne se nu se póta considera

de nutrementu, p. e. tocmai si romanii nostrii sateni, apoi vomu ajunge la convingere, cà noi cetatiani cu bogatele nóstre ospetia de carne facemu esceptiune dela acelu modu de viétia, care este corespundietoriu naturei nóstre, lapedandune in bratale imbuibarei si desmerdarei.

(Va urma).

Georgie Asachy † ^{13/25} Noembre 1869.*)

Georgie Asachy este nascutu la Hertia, tergu-sioru in Moldov'a de susu, la an. 1788 Martie 1., dió'a st. Dochii, homonima cu Dakia séu Dacia, pre care elu a ilustrat'o prin balad'a Dochii'a séu Traiana.

Parintele lui Georgie, care dupa mórtea soéiei sale a intratu in tagm'a calugarésca cu nume de Leonu, barbatu invetiatu, apretiuindu o educatie clasica pentru crescerea filoru, s'a mutatu cu famili'a sa la Leopole in Galiti'a. Din etatea de 9 ani Georgie a urmatu acolo cursulu studioloru in limbele polóna, latina si germana, si la 1804 l'au inchiaietu la universitate, capatendu si gradulu de doctoru de filosofia.

Dara totudeodata elu s'a aplicatu la specialitatea ingineriei eivile, si in etate de 17 ani a capatatu diplom'a de ingineru si architectu. Inturnanduse in Iasi, elu s'a aplicatu in lucrarile artei sale.

O grea patimire, urmata dupa friguri indelungate, l'a indatoritu dupa consultulu doctorului Belter, a schimbá clim'a. Dreptu care in lun'a Aug. 1805 a caletoritu la Vien'a, unde a urmatu studiulu inalteloru matematice sub directi'a celebrului astronomu Burg, carele fù de Napoleonu I. destinat pentru calcululu tableloru lunarie; atatu de folositórie navigatiunei.

Dara aceste studie fura intrerupte de invasi'a francesiloru si batali'a dela Austerlitz, dîsa a trei imperati, intre Napoleonu I., imperatulu Rusiei si alu Austriei. Dupa restatornicirea pacy Asachy a urmatu la Vien'a studiele matematice si pictur'a pana in anulu 1808.

In acea epoca Moldov'a erá ocupata de armat'a rusiana, si admiralulu Ciceagof, supra-comandantele ei, prin interventia parintelui lui Asachy, a fostu propusu acestuia in corpulu ingineriloru postu cu gradulu de locotenentu; dara elu preferindu invetiatur'a clasica, in locu de a se inturná in tiér'a sa a

*) Noi reproducemu aici biografi'a lui Georgie Asachy dupa „Curierulu de Iasi,” nu pentrucá in aceea s'ar infatiosia viétii'a de 81 de ani a fericitului dupa cumu ar fi meritatu, ci numai pentrucá atata câtu coprinde este adevéru si pentrucá ne tieneamu de strinsa datorintia, si nationala si personala, a depune si in acésta fóia a asociatiunei nóstre macaru atatu monumentu memoriei acelu luptatoriu pentru redesteptarea si emanciparea patriei romanesci, catu aflaramu depusu de catra concetatiunii sei. Intraacea trecutulu lui G. Asachy merita cá se ocupe inca si alte condeie.

Red. „Trans.”

purcesu la Rom'a, unde s'a aplicatu la studiulu archeologiei si alu limbei italiene, in care a publicatu mai multe compuneri, intre cari si Sonetulu inseratu in diurnalulu oficiale „Il Campodoglio“ Nr. 144, dupa care societatea literaria de Rom'a l'au admisu de membru ecstraordinariu.

La an. 1812, candu Napoleonu I. a intreprinsu a sa mare ecspeditie in Rusi'a, generalulu Miollis comandantulu garnisónei francese din Rom'a, a indemnatu pre Asachy a se inturná in Moldov'a, unde, dupa dicerea sa, armat'a francesa avea din Rusi'a se tréca spre a restatornicel imperiulu anticu alu Daciei.

Asta idea a electrisatu pre Asachy, dara cu inturnarea sa la Iasi a auditu despre memorabil'a catastrofa in Rusi'a, si in locu de francesi a afluat pre principele Scarlatu Calimachi, cungiuratu de o céta de fanarioti, cari in mandri'a loru despretiuiatu totu sentimentulu de nationalitate romana, si Asachy se vediu strainu in patri'a sa. Tóte deregatoriile erau coprinse de greci. Pre un'a numai nu puteau pune man'a, adeca: pre aceea a hotarniciei de mosii impresurate, si care cereau nu numai cunoscenti'a limbei romane, ci inca si descifrarea vechiloru documente.

Asachy se folosi de asta inpregiurare spre a ecspune nevoi'a*) cá hotarnicii, chiaru pentru alu loru propriu interesu, se aiba cunoscentie geodesice. O asemenea propunere s'au adoptatu, si Asachy fù numitu la 1813 profesoru sciintiei teoretico-practice alu artei de ingineriu. Spre astu scopu, cu tóta greutate termineloru tehnice, elu au compusu cea anteia data in limb'a romana unu cursu de matematica, si anume: aritmetic'a, algebr'a si geometri'a. La 1817 Asachy a organisatu pre a sa cheltuéla unu teatru de societate in salonulu hatmanului Costache Ghica.

Revoluti'a grecésca din an. 1821, care s'a fostu nascutu in Moldov'a, se facu léganulu libertatii eline, unde se formase combatanti, cari se respandira preste tóta Turci'a, si crudímile faptuite de cetele greciloru numiti eteristi, a ocasionatu emigrarea acelei mai mari parti din locuitori. Asachy de asemenea a urmatu acestui povoiu si s'a refugitu in Basarabi'a.

Dupace Turci'a prin congresulu dela Laibach s'a autorisatu a infrená rescól'a grecésca, aici propusa, incatu asta tiéra a fostu léganulu renascerii eline, Pórt'a a numitu de domnitoriu pre Ioanu Sandu Sturza, carele chiamá pre Asachy si'lu rendui agentu diplomaticu alu Moldovei la curtea de Vien'a. In cursu de 5 ani alu petrecerei sale in acea capitala, elu avu norocirea a descoperi in mai multe politii**) ale Galitiei, chrisóve de ale Domniloru Moldovei, pre cari mitropolitulu Dorofteiu in an. 1687-lea fostu lnatu cu sine in Poloni'a, unde se refugise in cursulu resbelului regelui polonu Ioanu Sobieschi.

La asta ocasiune Asachy a avutu norocire de a cumperá documente originali, care adevereau cà ca-

*) Trebuinti'a.

**) Cetati, orasie.

Red. Tr.

lugerii greci ai monastirei Trei ierarhi s'au fostu apropiatu de o suta cincidiece ani, veniturile aloru trei mosii, care principele Vasilie Lupu a fostu daruitu academieii de elu fondata in coprinsulu acelei monastiri, de asemenea de elu facuta. Asachy in a sa insusíme de referendariu séu directoriu alu scóleloru a deschisu unu procesu calugeriloru greci, care durase pana in 27. Martie 1846, incatu dupa acelu indelungatu periodu scólele au reintratu in proprietatea acelu mosii, Tomasienui, Agiudenui si Rachitenii, situate in districtulu Romanu, a edificiiloru daruite de principele Vasilie Lupu, si care calugarii greci si a fostu insusitu. Catra care mosii, prin ingrigirea si staruinti'a lui Asachy se adaoase si Balenii, care tuspátru mosii suntu unic'a proprietate a scóleloru publice.

Asachy in a sa insusíme de referendariu séu directoriu alu scóleloru a sequestratu o parte din casele monastirei, unde indata a deschisu scól'a primaria.

In coprinsulu acestei monastiri s'a statornicitu si colegiulu, in care dn. Georgie Saulescu predete antiadata gramatic'a si filologi'a romana de elu compusa. In curgerea aniloru 1829—1831 Asachy s'a ocupatu la Bucuresci si la Petersburg, cá secretariu alu comitetului ad-hoc. de redactiunea constitutiunei politice a Moldovei, cunoscuta sub nume de „Regulamentulu organicu,” care a reintrodusu in tíera gubernulu reprezentativu si care in mare parte a servitu de basa la facerea conventiunei din 7. (19.) Augustu 1858.

La 1831 elu fú numitu archivariu de statu si se ocupá cu culegerea documentelor vechi, privitorie la drepturile tieriei. La 1829, pre candu pres'a erá in fasia, gasinduse numai la mitropolia unu teascu pentru carti bisericesci, si pre candu locuitorii tieriei nu aveau altu midiuocu de a affá ce se petrece in afara, dara chiaru si in intru, decatu vestile din gura in gura, elu a fostu carele celu anteiu a avutu inspirati'a si curagiulu dintre toti a luá initiati'a si de a pune man'a pre stindardulu preseii, fondandu acea anteia fói'a periodica „Albin'a romana“ urmata de „Patri'a,” care a continuatu 33 ani, si Buletinulu oficiale alu gubernului. La 1839 elu a instituitu Conservatoriulu filarmonicu, ai carei elevi au potutu cu succesu representá romanesce oper'a Norm'a.

Intre multe piese teatralei de elu prelucrate, cari fura representata pre teatrulu de societate si celu publicu, elu mai adaoase ale sale originale compuneri, precumu: dramele nationali Petru Raresiu, Elena Dragosiu si Turnulu Butului; comediele Pedagogulu si tiganii la ocaziunea eliberarei loru de selavia etc. Elu a datu la lumina din istori'a patriei mai multe brosiure ilustrate de tablouri litografice, si fói'a periodica „Icón'a lumii“ insocita cu stampe, unu atlasu geograficu, unu tablou istoricu, lucrari cari au contribuitu la desteptarea spiritului nationale si la respandirea cunoscintieloru folositorie, dintre cari n'au lipsitu si acele pentru tragerea némului romanu, si

prin fondarea unei anteia fabrice de charthia pre a sa mica proprietate, antic'a Petrodav'a, a desteptatu industri'a nationale, inse derimarea starei sale finantiarie.

Pentru a dá la straini o idea despre istori'a tieriei, elu a tradusu si a publicatu in limb'a francesa, novelele istorice ale Romaniei, o culegere a poesiloru sale, compuse dupa regulele prosodieii, care le-a adaptatu la caracterulu limbei, si mai multe fragmente originali in limb'a italiana, francesa si germana. Imperatori Rusiei, Austriei si alu Turciei l'au onoratu cu ale loru ordine respective.

Elu este membrulu academieii de Rom'a, alu societatiei Scandinave, alu artelor frumóse de Austri'a si alu societatiei de agricultura romana.

Catra aceste se cuvine a adauge, cá pre langa cunoscinti'a limbei sale Asachy cunoscea acea poloná, rusiana, latina, germana, italiana, francesa si acea englesa.

C l i o.

(Continuare din Nr. 24 a. tr.)

Documente despre alungarea romaniloru din locuintiele si mosiiórele loru in fundulu regescu.*) Istoricii transilvani au citatu pana acumu numai unele ecsemples din vécurile mai de inainte sí mai anumitu din dílele regelui Mateiu, din care se vede cá uneori se dá porunci regesci, cá unele sate romanesce asiediate pe asia numitulu fundu regescu locuitu de romani si de sasi se fia date flacareloru si locuitorii loru se fia alungati (goniti, fugariti) din acelea tienuturi. Din véculu trecutulu, adeca din alu 18-lea asemenea ecsemples nu prea era cunoscute pana aci; dara in colectiunea castigata de repausatulu mitropolitu Alecsandru Siulutiu si de dd. frati Mocioni se afla si de acestea; éra fiindu-cá acelea documente dupa opiniunea nóstra trebue se se ia in legamente strinsa cu documentele care se publicara in acésta fói'a in anulu trecutulu relative la proselitismulu religiosu, cumu si cu acelea care se voru mai publica despre ecsilarea nemtiloru evanghelici din tierile austriace in Transilvani'a, si fiindu-cá acestu feliu de persecutiune inceputa sub Carolu VI. durá sub totu tempulu domniei Mariei Teresiei, prin urmare preste 45 de ani, amu crediutu cá vomu face mai bine,

*) Fundus regius, séu dupa terminologi'a mai moderna dominiulu statului, s'a numitu din vechime acea parte meridionala a Transilvaniei, pentru care au decursu mai indelungatu guerele intre romani si unguri, intre biserici'a apusana r. catolica si între cea resaríténa asia, incatu pana tardíu, adeca vreo duó'a sute de ani dupa emigrarea lui Radu-Negru din districtulu Fagarasiului, domnii din Munteni'a inca totu mai pastrara titlu de „Domni ai Fagarasiului si ai Omlasiului;“ din contra regii Ungariei dechiarara acelasi territoriu de „pamentu regescu,” adeca alu statului, sí pre candu éert'a între cele duó'a biserice curgea mai ferbente si totuodata magarii rebelá desu in contra regiloru cari propagá cristianismulu între ei, aceiasi regi incepura se aduca in tíera colonii germane crestinite de mai inainte si la asiediara cu scopu duplu pe unde le vedemu si astadi.

déca le vomu comunica lectoriloru nostrii in limb'a originale, in care au fostu emanatu asemenea acte, pentrucá asia istoricii de profesiune nu numai romani, ci si alti compatrioti neromani, carii se ocupa cu istori'a tieriei nóstre, cu atatu mai usioru se dea cu ajutoriulu acestoru documente in urm'a altora nenumerate, care trebue se mai ecsiste totu in acésta materia. Publicandu noi documentele in limb'a originala latina (unulu si nemtiescu) ne vomu tienea strinsu de ordinea in care le culesese compilatoriulu din Vien'a, lasandu in capulu fiacaruia sí sinopsele puse de elu. Compilatoriulu incede cu „Valachii suburbani“ din Sibiiu, asupra caroru sémena cà s'au inceputu primele persecutiuni, din cauza cumu se pare, cà sasii din Sibiiu au fostu intre toti cei mai aprigi contrari ai papismului si ai catolicismului preste totu, apoi si ur'a si urgi'a nationale a fostu acolo totudeauna mai intensiva decatu ori unde in tíera. Documentele urméza asia:

1. Valachi suburbani cibinienses contra saxones querulantur. 1736.

Ad finem supplicis libelli: Replica ad memoriale magistratus cibiniensis in negotio fundi pro ecclesia ibidem collati, excelso regio Transilvaniae gubernio porrectum, factae, haec valachi aduxere (uti sub Nro 33 1/2 an. 1735 videre est:

„Saepe nam instant et nostrates contra saxones; aut aegre, aut nunquam justitiam assequuntur; verum per similia sibi satisfacere necessitantur.“ (Intelligunt hic aliquos excessus valachorum exturbatorum.)

„Caeterum si id profundius inquiratur, nullus valachus dominis saxonibus novam taxam imposuit, aut ex dominis praedicantibus incarceravit, nullumque damnificavit, nullius terras potentia mediante occupavit, aut ab aquis, silvis, artibus in pagis exercendis, aliisque beneficiis ad supportationem onerum publicorum necessariis interdixit, vel vero aliquis ex ecclesiasticis nostris in parochianos saxonicos se immiscuit, quae omnia in contrarium fieri quotidie nos cum dolore experiri cogimur.“

2. Cibiniensis magistratus de valachis huius contraversiae occasione sequentia ad gubernium scribit:

„Nostri vero valachi villani, ut antehac etiam mentionem fecimus, nihil minus quam fixas suas sedes hic loci habent, aut habere possunt, quoniam ipsi ex diversis comitatibus et sedibus insciis et invitis ut plurimum suis dominis terrestribus et magistratibus ad suburbia nostra, quaerendorum servitorum ergo migrarunt, ideoque nos qua possessores fundorum nostrorum, in quibus ipsis ad tempus habitacula damus, ipsos non aliter, quam ut servos temporaneos, vagos et fugitivos jure merito considerare possumus . . . possessionis formalis incapaces.“

*) Cunoscute sunt din alte acte nenumerate desele si ferbintile certe, câte s'au, escatu in totu tempulu intre aristocrati si

3. De valachorum exturbatione e sedibus.

Sub acésta rubrica aflamu in colectiunea nóstra, cà dupace in an. 1776 romanii din comunele Siur'a mare si Gusteriti'a*) fusera scosi cu poterea si casele loru derimate, sub Nr. 61/8371 a. 1777 vení dela Vien'a una resolutiune imperatésca, prin care asupra persecutoriloru se dictà urmatóri'a pedépsa:

„Magistratui cibiniensi grave hoc iteratisque resolutionibus Meis contrarium attentatum via specialis ex gremio Gubernii ad eundem mittendae deputationis, declarata simul indignatione Mea, apertis valvis serio exprobrandum est, eo annexo, — quod exconsul Honnamoun tanquam primarius huius delicti auctor amotionem ab officio et exclusionem e Magistratu omnino meritis fuisset, quam paenam tamen solummodo ex clementia et ne cursus negotiorum publicorum remoram patiat, eidem ea sub conditione remittere vellem, quod illa, quae respectu resartitionis privatae et refusionis damnorum decernerentur, ea, qua par est, promptitudine adimplebit, deinceps majori cum circumspectione in officio suo procedet, hacque ratione gratia regia iterum dignum se reddere conabitur.“

„Universa Valachis per violentam hanc exturbationem quocunque modo illata damna una cum expensis pro illorum illocatione domuumque reaedificatione, labores item incolarum saxonum, expensae, illave ex remora economiae ruralis emergentia damna, sumtus denique omnes commissionis investigatoriae, una cum diurnis commissariorum, a consule, sedis iudice, iisque magistratualibus in totum resarciri debent, qui sessionibus de dato 24 et 29 Aprilis, ubi Valachos expellere conclusum fuit, interfuerunt, et docere non possunt, quod huic concluso non assenserint.“

„Ad evitandas ex individuali aestimatione et liquidatione damnorum valachicorum emergentes ambages, via breviori unicuique familiae valachicae effective expulsae annualis juxta tabellas rectificationis ipsam contingens contributionis quota in parata pecunia persolvatur, et id, quod cassae provinciali decedet, a praedictis magistratualibus eidem refundatur.“

„Totum resarcitionis quantum in tres partes di-

intre sasi din caus'a fugirei iobagiloru pe fundulu regescu; este inse totuodata sciutu, cà aristocratii readucea pe iobagii loru orisi deunde, ba neori mergea asia departe, incatu pe iobagii fugiti de fric'a tiraniei in tierile romanesci, ii cerea si de acolo intre amerintiari. Adeveratu este, cà dintre iobagii ardeleni au fugitu mai in totu tempulu cu sutele si cu miile, inse nu intre sasi, unde nu era scapati, ci ei fugea deadreptulu in Moldov'a si in Munteni'a, unde sierbea numai câte 12, celu multu 24 de dile pe anu, éra unii trecea si in Ungari'a, unde iobagi'a era mai usiara decatu in Transilvani'a.

*) Siur'a mare nenetiesce Grossscheuern avea dupa numeratur'a (catagrafi'a) din 1857 sasi 795, romani 656, éra Gusteriti'a nemt. Hammersdorf 511 sasi si 509 romani. Care va fi fostu proportiunea acelor locuitori in an. 1735 si dupa aceea pana la 1790?

vidi debet, quorum prima consuli Honnamoun, sedis iudici et commissario Kistlingstein eo modo decernenda est, ut hujus tertialitatis unam partem praedictus consul, binas alteras commissarius Kistlingstein et haeredes defuncti interim sedis iudicis persolvant; reliquae duae tertialitates summae principalis a magistratualibus, qui supradictis sessionibus interfuerunt, in concreto refundendae sunt.“

„Concipista Soterius circa factum ipsi imputatum, quod nempe saxonibus dilationem in reaedificandis Valachorum domibus svaserit, coram Gubernio constituendus est, quod dein in quantum denunciatio fundata sit nec ne, opinionem suam huc submittet. De caetero Cancellaria Mihi genuinam specificationem familiarum valachicarum exhibebit, quae hac occasione a domiciliis suis remotae, et quae rursus illocatae sunt.“

„Fiscalis denique idem valachos in fundo regio degentes omnium beneficiorum in ea proportione ut saxones, participes reddendi, pro hic et nunc in suspenso maneat.*)“

4. Valachorum in sede Lesckirch e sedibus exturbatio.

Relatiunea comitelui Broune in acésta causa suná:

Hochlöblicher kais. königl. Hofkriegsrath! Aus einem deren hierbei kommenden zwei Memorialien ist des mehreren zu ersehen: wesgestalten ich von Seiten deren in Fundo regio mit und unter der sächsischen Nation wohnhaften Wallachen ersucht worden, das andere an Ihro k. k. Majestät recommendando zu begleiten. Von dieser sehr wichtigen Sache ist in dem neulichen Landtag nach Inhalt der ständischen Relation bereits gehandelt worden. Es scheint aber, dass die Sachsen sich in ihrem Vorhaben nicht irre machen lassen wollen; weswegen dann der Causarum fiscalium director den Recurs der Supplicanten nicht allein an mich dirigiret, sondern auch als eine periculum in mora mit sich führende Angelegenheit recommendiret hat.

Womit etc. etc. Eines Hochlöbl. Hofkriegsrathes gehorsamster M. Graf Broune. Hermannstadt, den 15. Juni 1751. Z. 191/1751.

Acestu comite Macsimilianu Ulisse Broune, séu cumu ii dicea germanii Braun, venise in Transilvani'a la an. 1749 cá comandante generalu. Acesta nu e primulu casu, in carele romanii au recursu la ajutoriulu generaliloru austriaci in contra asupritoriloru. Eca suplic'a romaniloru din fundulu regescu data acelui generalu.

„Excellentissime Domine Sacri Romani Imperii Comes, Generalis Commendans, Domine Domine Gratosissime!

„Cum extremo per Saxones tam officiales, quam nostros coincolas nobis de terra fundi regii ab im-

memorabili tempore per nos inhabitata imposito exilio colluctantes nullumque, qui conclamatis nostris rebus opitularetur, invenientes patronum, ad pedes Excellentiae Vestrae prosternimur, et per profundissima quinque vulnera Jesu Christi supplicamus, quatenus commiseratione persecutionum nostrarum (quas altissima pace perferimus) moveri piissime et nostras fidelium Fundi regii colonorum, et ad quaevis onera indiscriminatim pari cum saxonibus mensurá contribuentium preces hic annexas ad SS. mam Suam Majestatem gratiosissima et efficaci sua recommendatione comitari dignaretur. Pro quo nobis afflictissimis in hac nostra calamitate ferendo auxilio Deus Excellentiae Vestrae... illustrissimae Dominae a nobis suppliciter exorandus, aeternum benedicet.

Excellentiae Vestrae humillimi subditi in fundo regio commorantes afflictissimi valachi.“ (Subscriberile numeloru lipsescu din copia.)

— Despre protestatiunea directoriului fiscalu atinsa in relatiunea comitelui Broune aflamu sub rubric'a Valachi acestea:

„Valachorum e fundo regio per Saxones exturbatorum intuitu protestatio directoris fiscalis coram statibus et ordinibus*) anno 1751 facta legitur in protocollo diaetali anni 1751 paginis 83 usque 89. Tristis ibidem describitur valachorum sors.

„Protestatio haec directoris augustae etiam aulae submissa fuit per status, et ideo investigatores commissarii eatenus exmissi sunt, uti docet benignum rescriptum 11. Septembris 1751 emanatum.“

Videnda sunt etiam acta de querelis valachorum sub Nris aulicis 191 an. 1751. — 258 a. 1751. — 237 a. 1751. — 212 a. 1764. — 61 a. 1777. — 1144 a. 1776. — 285 a. 1751. — 307 a. 1777. — 8371 a. 1788. — 9660 a. 1788.

In „Deductione historica ordinationum reg. an. 1769 editarum“ pag. 181 se citescu acestea:

XVII. „In complementum benigni rescripti de dato 21. Junii 1769 sub 4-a Julii 1769 civitatibus et oppidis saxonicalibus intimatur: ut abusus in eo observatus, quod Hungari et Valachi ab optificibus saxonibus nequam pro tyrocinio assumantur, in posterum abrogetur.“

— Sub Nr. aul. 249 anni 1765 se arata, eà in Sibiiu dela ne-sasi se luá tacea de cate treidieci galbini, déca éra se fia alesi in centumviratu. Camu in aceeasi proportiune stá si tacele de tichiu pentru intrarea ne-sasiloru.

— Despre comun'a Saliste se afla din 16. Martiu 1769 unele acte, din care se vede, cá s'a facutu incepcarea, cá locuitorii acelei comune se fia constrinsi a munci in salinele de langa Sibiiu. Guberniulu trimise commissiune in caus'a acésta.

(Va urma.)

*) Din acésta alinia lipsesece unu cuventu. Voiá se dica: propunerea fiscalu de a recunósce romaniloru egalitate de drepturi, remane deocamdata suspinsa.

*) Adeca dietei transilvane.

Bibliograficu.

În stadiulu, intru care se afla atatu scólele, catu si literatur'a si scientiele la noi, ori-ce carte didactica vediù pana acumu lumin'a in limb'a nóstra, trebuea se ne causeze firesce placere si bucurfa. Într'aceea ne aducemu amente, cà amu audfту adesea in viéti'a nóstra pre multe persóne din clasea midiolocía vorbindu camu asia: Carturarii nostrii scriu carti érași numai pentru carturari si facu gazete totu numai pentru sine sf pentru acei „balauri,“ carii pórtá nuorii politiceii din un'a tíera in alt'a, éra pentru noi acestia, carii amu invetiatu carte puçina, inse totusi amu voi se citimu câte-ceva in viéti'a nóstra, nu prea ingrijesce nimeni, cà se scrie câte una carte buna.

Ei bine, éca cà demnulu barbatu, dn. I. M. Riurénu a ingrijitu in modulu celu mai doritu, pentrucá se satisfacá si acelei pretensiuni drepte a unei parti considerabile din publiculu romanescu. Dn. Riurénu adeca întreprinse publicarea unei serie lungi de carticele popularie sub titlu:

Biblioteca de lectura pentru tenerimea de ambele-sexe.

Era unu tempu, in care poporulu nostru avea câte una carte de lectura in man'a sa, precumu e de ecs. Alecsandri'a, acea fabula plina de aventuri fantastice si întretiesuta de anachronismi curiosi. Acea Alexandria, care'si trage originea sa din tierile neolatine si camu din secol. alu 12-lea, se traduse si in limb'a romanésca pe la finea secolului trecutulu de catra translatoriulu romanescu dela guberniulu Transilvaniei. Alaturea cu acea cartica esí Agatanghelu, adeca cartea de profetia a tuturoru betraniloru nostrii, càti apucaserá a cití câte-ceva cu semne. ciriliane si càti au cate una vênisióra politica.

Acelea dóue carticele avura acelu folosu, cà in grati'a loro se indemná multi romani, cà se invetie a cití.

Într'aceea dete Ddieu sf se nascura pentru romani nisce barbati cá Cichindealu, pentrucá se sf scrie, sf se publice fabulele sale cele insoçite de doctrin'a moralei celei mai curate, éra Vasiliu Aronu, pentrucá cu poemele sale popularie, precumu sunt Patimele lui Isusu Christosu, Anulu celu manosu, Argiru sf Elen'a, Leonatu din Longobarda etc. se indulcsca mii de ânime, éra indirecte se indemne pe romani a invetia carte.

Dela 1835 încóce s'au mai încercatu si alti multi romani a compune, séu incái a traduce sf a publica carti popularie, pana candu unii juni sedusi de unu speculantu din Bucuresci se aruncara pe traducerea romaneloru fara neci una alegere si critica, ci éca asia, bune rele, care cumu le cadea a mana. Inca pe atunci dn. Riurénu, cá profesoriu si conducatoriulu alu unui internatu alaturea cu fratele seu mai mare obserbase fórte bine, cà acea specie de lectura este pernitiósa in gradulu supremu pentru generatiunile june, din care cauza si concepù planulu de a ingriji de una lectura nutritória atatu de spiritu, càtu sf de ânima, asia, incatu innocentia, simtiulu celu mai de-

licatu morale, se remana cu totulu aparata. In acestu modu dn. Riurénu credea, cà face totu-unadata, cà lecturele de specula asupra innocentiei se dispara din familii. Dupa cele ce amu aflatu noi mai deaprópe despre întreprinderea dlui Riurénu, apoi aceea, de sf tenera, adeca numai de trei ani, fu încoronata de celu mai frumosu succesu. Tóte carticelele sale traduse si tiparite pana acumu in cate duóe mii de ecsemplaria fusera acceptate de catra publiculu romanescu din Munteni'a cu atata placere, încátu unele din acelea esira sf in aduo'a editiune, éra din altele nu se mai afla neci unu ecsemplariu. Incuragiarea data dlui Riurénu de catra publicu sf mai alesu de catra parentii de familia va avea de resultatu, precumu ni se spune, cà a duo'a editiune va esi in câte cinci mii de ecsemplaria, ceea ce in istori'a literaturii nóstre, cu singur'a exceptiune de bibli'a tiparita de catra soçietatea anglicana sf de unele carti didactice, era lucrulu neauditulu pana acumu.

Dupa aceste se trecemu la catalogulu biblioteceii de lectura, publicate de dn. Riurénu, premittendu inca numai atata, cà cateva din acelea carticele coprindu câte duóe si mai multe istorióre. Acelea sunt:

Datoriile copiiloru catra parintii loro, scriere elaborata de I. R. Edit. aduo'a.

Ajunulu nascerei Domnului, traductiune.

Famili'a crestina. — Copill'a muta. — Rosele rosii si rosele albe. — Pescariulu, traductiuni.

Priveghietóra. — Theodor'a. — Copillulu perdutu, traductiuni.

(Acestea esisera in 1867.)

Miellulu. — Licuriciulu, traduse si prelucrate.

Inelulu gasitu. — Bani de arama. — Incendiulu, traduse si prelucrate.

Rosariulu. — Musc'a, trad. si prelucrate.

Franklin, trad. A trei'a editiune.

(Acestea esira in a. 1868.)

Christophoru Columbu (1436—1506), tradusa dupa A. De Lamartine.

Emigrantii la Brasili'a, trad. si prelucratu.

Ouale Pasciloru. — Petru si Alecsandru, trad. si prelucrate.

(Acestea aparura in a. 1869.)

Mai tóte aceste scrieri ale dlui Riurénu sunt aprobate de catra ministeriulu culteloru si alu instructiunei publice cá carti de lectura pentru scólele elementarie si primarie.

Dn. I. M. Riurénu, carele se afla in flórea etatei de barbatu, cugeta a continua acésta Biblioteca de lectura pana la unu numeru considerabile de carticele, in catu se formeze una adeverata biblioteca pentru orice familia romanésca, éra noi ii oramu din sufletu succesele cele mai bune.

Pretiturile carticeleloru sunt unele cu 70, altele cu 90 bani, éra una cu 1 leu nou si 20 bani (unu francu sf 20 centesime).

Raportulu comisiei esmise prin adun. gen. din Gherla
cu privire la efectuarea proiectelor facute in disertatiunea dlui secret. minist. Lad. Vaida.

Prea onorata adunare generale!

In sedintia a II-a a adunarii generale a asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, tinue in Gherla in 25. si 26. Augustu luanduse la desbatere disertatiunea si propunerile dlui secretariu ministeriale Ladislau Vaida „Cateva cuvinte despre necesitatea de a da expresiune solenna recunoscintei nostre catra barbati nostrii prea meritati etc., la punctu VII. alu protocolului dupace fura primite propunerile disserentului cu privire la tem'a espusa in principiu, — se concrediu o comisiune cu locuinta in Clusiu, ca aceea pre adunarea din estu anu se pregatésca unu proiectu in privintia efectuării acelu propuneru.

Subscriii cari avura onorea de a fi alesi de membri in asta comisiune, voru a satisface insarcinarii primite prin urmatoarele:

I.

Dn. Vaida in primele linie ale disertatiunii sale trage atentiunea nostra catra acelu adeveru, cumuca natiunile intocma ca omenii singurateci sunt datorice cu recunoscintia catra benefactorii sei, catra aceli prea demni barbati, cari prin maritimosele loru sacrificie seu lucrari de comunu folositorie, si-au castigatu unu titlu la acea recunoscintia.

Trage apoi paralela intre recunoscintia carea o aratamu noi catra binemeritaii nostri, si ceea ce o arata alte natiuni catra ai sei, — arata cumu noi pastramu recunoscintia acesta ascunsa in anima, era in aratarea aceleia prin fapte stamu departe indereptulu altoru natiuni; — desfasiura mai departe cumuca exercitarea solenna a recunoscintei nostre catra barbati pre meritati ai nostri, este unu pre puternicu vehiculu de a destepta in omenii nostrii indemnulu la fapte bune si maretie; arata apoi lips'a imperativa pentru noi de a ne folosí si de acestu vehiculu, spre a poté repara acea ce amu intremisu, parte din vitregia timpurilor, parte si din vin'a nostra si spre a ne salva de daunatiosulu reu de nepasare. Dupa acestea apoi recomanda cu tota caldura, ca on. asociatiune a carei chiamare este inaintarea literaturii romane si cultur'a poporului romanu, se se folosésca si de acestu vehiculu si se faca cele necesarie spre onorarea solenna a aceluor barbati, cari prin lucrarile si sacrificiale loru au inaintatu starea nostra intelectuala, morala si materiala, buna-ora prin fundarea de scóle, prin scrieri folositorie, stipendie etc.

Inainte de a trece la specificarea modalitatiloru propuse prin dn. disertatoriu, cu privire la efectuarea datorintei nostre, de a ne arata recunoscintia catra barbati nostrii prea meritati, comisiunea subscrisa este de convingere, cumuca o natiune demna de vietia trebuie se-si pretiuésca cumu se cade trecutul seu,

si se adopereze a prea mari in faptele trecutului pre acei factori, cari au pusu prin lucrarile si ostenelele loru temeiulu unui venitoriu fericit si mai stralucitu.

Numai deca vomu sci pretiuí trecutul si in trensulu ca intr'o oglinda figurele cele grandiose ale barbatilor nostri, cari s'au destinsu prin geniulu, talentele, faptele si virtutile loru, vomu poté destepta in noi si sustiene in posteritate, nobil'a dorintia de a ne apropiá de densii si indemnulu de ai imita in fapte maretie si virtuti; numai astfelu vomu poté face, ca faptele barbatilor destinsi ai nostri se resune neincetatu in anim'a posteritatiei si se ne imple si de recunoscintia catra aceia, caroru le debitamu unu tesauru de principie si cunoscintie, inspiratiuni, precepte; caroru le debitamu multiamita pentru starea nostra de faia morale si intelectuale.

Recunósce mai departe comisiunea si acelu adeveru, ca precumu staruintiele singularie remanu si se referescu la genulu intregu, asia si genulu, natiunea intréga este datorica ca se-si arate recunoscintia sa catra aceia, cari prin faptele loru s'au facutu prea meritati pentru inaintarea sa spirituale seu morale. Romanulu totudeauna a portatu si porta tiparitu in anim'a sa acestu adeveru, dar pana acuma s'a aratatu totu fara putere si fara midiolóce de a redica barbatiloru sei acelea monumente, cari le reclama nemurirea acestora; unu geniu divinu inse vietuesce in pepturile nostre, care ne redica anim'a catra faptele maretie ale trecutului si ne silesca a le imita!

Dar demnitatea unei natiuni pretinde, ca barbatiloru sei destinsi se-si areta recunoscintia si prin fapte esteriore, si inca catu de solemne; chiaru acesta voliesce se o esopereze si partea I-a din disertatiunea de sub intrebare, si face in asta privintia propunerile urmatoare:

a) Dn. Vaida intre propunerile sale in asta privintia in loculu primu arata, ca modulu celu mai usitatu de a areta recunoscintia mai cu sema catra benefactorii cei espirati din vietia este: „redicarea de monumente maretie.“ Dn. disertatoriu inse luandu in consideratiune impregiurarile, nu propune ca asociatiunea din fondulu seu se jertfésca ceva spre acestu scopu, neci propune ca se se redice prin colecte nesce monumente scumpe grandiose, ci propunerea dsale tende intr'acolo, ca: asociatiunea nostra se se ingrijésca, ca acolo unde s'a facutu colecte spre redicarea de monumente, acelea catu de curendu se se si realizése, si ca se se faca colecte noue pentru monumentarea memorialoru celoru meritati, acestoru se li se redice monumente simple, dar durabile si proveidute cu inscriptiuni insufletitorie; ér restulu ce ar remanea din atare colecta se se capitaliséze pentru stipendii, ori (deca ar remanea bani mai pugini) pentru fonduri de premia, cari se porte numele aceluia, acaru memoria voimu se o eternisamu.

Monumentele sepulcrari, au scopulu — dupa opiniunea nostra, de a transpune posteritatiei remniscentia unoru persone seu intemplari memorabile.

Atari monumente inaltia mai multu fal'a unei natiuni, decatu aceea ce ar trebui se escoperamu prin monumentele reproducátorie de memori'a trecutului: — si acésta este admiratiunea faptelor barbatiloru destinsi si desteptarea unei nesuintie morali de a imitá faptele mari si nobile.

De si recunósce si comisiunea dinpreuna cu disertantele, cumuca prin unu monumentu simplu cu o inscriptiune insufletitória, alu carui pretiu moralu ar fi redicatu prin faptul, ca s'a redicatu prin insasi asociatiunea literaria, séu prin staruinti'a aceleia, din bani adunati dela fiii natiunei recunoscatóre pentru virtutile cutarui barbatu, s'ar redicá de o parte pretiulu memoriei celui destinsu si demnitatea celoru ce l'au redicatu, éra de alta parte s'ar sterni si in altii indemnulu de imitatiune; totusi nece dens'a nu póte recomandá cu privire la multifariulu scopu alu asociatiunei si cu privire la miculu seu capitalu, cá astadata se destine din alu seu ceva spre scopulu redicarei de monumente sepulcerari.

Tragemu inse si noi atentiunea onoratei adunantie generale la acelu faptu, cà unele tienuturi romanesci, petrunse de adeverulu acela, cumuca redicarea de monumente sepulcrali cade in prim'a linea sub datorintia acelora, între cari s'a nascutu, a vietuitu cutare barbatu, séu cari specialmente suntu interesati de persón'a séu faptele cutarei umbre maretie, cá se arate recunoscinti'a loru nu numai, dara se si redice si védi'a loru propria prin redicarea cutarui monumentu pentru compatriotulu, amiculu, invetiatoriulu, mecenatele loru si alu nostru, au si luatu initiativ'a facandu colecte spre redicarea cutarui monumentu; asta nesuintia inse pana acuma potemu díce ca mai nu au dusu la scopu. In estu punctu este comisiunea subscrisa de unu acordu cu dn. diserente, cá on. asociatiune se-si intrebuintieze poterea sa morale, ca-ci numai asta-i sta sub dispositiune, cá atari colecte, buna-óra cea pentru monumentulu lui Barnuti, Marianu etc. se se intrebuintieze pentru efectuirea scopului pentru carele s'au facutu, recomandandu redicarea de monumente simple, solide si cu inscriptiuni insufletitórie, precumu si intrebuintiarea restului din colecte pentru facerea unei fundatiuni, ce se póte numele celui destinsu. Nu mai puçinu recomandamu, cá onor. asociatiune se-si intrebuintieze influinti'a sa morale, spre a se face colecte noue pentru redicarea de monumente pentru memori'a cutarorur barbatu ai nostri, pre care-i va declara asociatiunea de demni pentru asta distinctiune.

Potemu inse se redicamu monumente splendide si demne de memori'a stralucitiloru nostri barbatu, prin eternisarea faptelor, nu numai a memoriei densiloru.

Gradulu moralului, culturai si alu desvoltarei de carea ne bucuramu in presente, este rezultatulu moralului, culturai si desvoltarei care amu ereditat'o dela barbatii destinsi ai trecutului. Viéti'a densiloru este fontan'a cunoscintiloru nóstre. Asta fontana trebuie

se o pastramu cu tóta scumpatatea, ca-ci este dejá amenintiata de a fi inundata de nóptea uitarei.

Biografiile aceloru barbatu, cari s'au destinsu pentru literatur'a si cultur'a nóstra nu le posedemu!

Unu registru de biografiile celoru mai escelenti barbatu literati si mecenati ai nostri, carele se ne enareze sórtea, lucrurile si insusirile densiloru, carele se redice din opurile loru totu ce este instructivu si atragatoriu dinpreuna cu spiritulu ce caracteriséza órecare fapta ori opu, compusu astfelu, catu acela nu numai se scia castigá interesulu cetitoriloru pentru sine, dara se fia si o fontana de cunoscintie si esperintie, din cari se-si póta nutri cetitoriulu ánim'a si sufletulu, carele se cuprinda in sine dupa potentia si portretele celoru memorati: este celu mai demnú monumentu, carele nu numai eterniséza memori'a preameritatiloru nostri barbatu, ci face cá se simtimu si recunoscintia viua catra fructulu osteneleloru loru, atunci candu din viéti'a loru invetiamu, si sternesce in noi dorinti'a de a face fapte nobile, dupa esemplulu celoru ce suntu de noi admirati!

Necesitatea unui atare registru biograficu, cá alu unui „monumentu aere perennius“ este eminent; deci si subscris'a comisiune spre resolvirea premisei propunerii a disertantelui proiectéza:

„Cá on. asociatiune se decida compunerea unui Albumu de biografiile barbatiloru celoru mai eminenti ai nostri, cari s'au destinsu prin fapte pentru inaintarea literaturai si culturai nóstre.“

„Pentru compunerea acestui registru se prefiga unu premiu si unu terminu de concursu, — tiparindu apoi opulu, carele dupa censurare se va afla demnu de premiatu, pre spesele sale.“

b) Cá se potemu aratá recunoscintia catra bine-meritaii espirati ai natiunei nóstre, intru o forma si mai solemna, dn. Vaida recomanda cá prea on. asociatiune se nesuéasca a esoperá, cá se se defiga o dí anumita spre serbarea memoriei a benefacatoriloru nostri, in carea dí defipta prin cointielegere comuna a ambeloru bisericii romanesci (séu déca acésta ar fi cu nepotentia, bataru in biseric'a aceleia, de a carei confesiune se tiené laudatulu) se se tiena in totu anululu in tóte bisericelile nóstre parastase, si totu atunci se se tiena vorbiri laudatórie de faptele loru si indemnatóre pentru ascultatori la asemenea fapte nobile si folositórie.

O idea fórte frumósá acésta, dar si mai frumosu ar fi, candu asociatiunea o ar potea si realizá.

Nu e de negatu, cà totu ce e bunu, nobilu si maretiu, totu ce s'a facutu prin cutare binemeritatu barbatu alu unei natiuni spre inflorirea aceleia, merita pre deplinu si pietatea religiósá, dela acea posteritate carea gusta din fructele virtutiloru, osteneleloru, moralului si preceptelor cutarui destinsu barbatu alu nostru.

Voindu inse a aduce conclusu decisivu cu privire la realizarea acestei pietati, comisiunea dete de

impedecari in principiale religionari, si convingându-se că on. asociatiune literaria nu e chiamata că se aduca o decisiune intru unu obiectu de asta natura, fiindcă o atare decisiune cade cu totulu in sfer'a activitatii cutarei bisericii: de aci in cointielegere cu dn. Vaida subscrise'a comisiune cu privire la acésta propunere, inca nu poté se face altu proiectu, decatu se provóce pe on. adunare generale la aceea, că prin o decisiune protocolaria se recomande atentiunei celoru chiamati ide'a numitului dn. disertatoriu.

c) Că unu modu de esprimarea recunoscintiei nóstre mai recomanda dn. Vaida, că onor. asociatiune se provóce pre dnii redactori ai diareloru nóstre, că in totu anulu in una si aceeași dí se face elogii corespundiatórie barbatiloru destinsi pentru literatur'a si pentru inaintarea materiala si morala a nóstra, in tóte diarele romane din Transilvani'a si Ungari'a.

Comisiunea recunoscundu cumucà prin asia ceva s'ar inaltia pretiulu faptelor cutarui barbatu si destepta indemnulu de imitatiune si in altii si mai avendu in vedere, cumucà susceperea si realizarea acestei idei aterna numai dela binevointi'a respectiveloru redactiuni: nu póte alta decatu se recomande onor. redactiuni ale diareloru nóstre punerea in vietia a ideii dn. disertatoriu.

d) Că unu altu modu de recunoscintia recomanda dn. Vaida, că on. asociatiune se otarésca: cumucà cu ocaziunea adunariloru generali se se tiena totudeauna cate o panegirica petrundiatória asupra faptelor cutaroru prémeritati, séu pentru toti cei mai destinsi pre terenulu redicarii starii morale si materiale a poporului romanu.

Cumu-ca asta inca ar conduce la scopulu prefiptu, comisiunea nu póte negá, pre candu de alta parte inse trebue se recunósca, că dreptulu acelora cari tienu disertatiuni cu ocaziunea adunariloru generali, de a-si alege materialulu dupa placu asociatiunea nu-lu póte restringe. Deci si cu privire la asta propunere comisiunea se indestulesce cu atata, că recomanda literatiloru nostri realizarea opiniunei dlui disertatoriu; póte inse on. asociatiune se face si aceea, că cu ocaziunea fiacarei adunari generali se provóce pre careva dintre literatii nostri, că la adunarea venitória se tiena o panegirica asupra unui anumitu binefacatoriu alu nostru.

e) Ar trebui mai departe dupa opiniunea dn. Vaida, că on. asociatiune se compuna una asia numita „Carte de auru,“ in carea se introducea numele prémeritatiloru nostri barbati, cari prin inaintarea culturai, intemeiarea séu ajutorarea instituteloru de invetiamentu, crearea stipendieloru pentru invetiacei lipsiti, séu prin aventarea literaturai nóstre si prin redicarea buneii stari a poporului si-au castigatu titlu de dreptu la recunoscintia. Asta carte de auru ar fi se se cetésca din anu in anu la adunarea gener. a asociatiunei; ar trebui mai incolo, că in fiescecare anu cate unu portretu alu unuia dintre eminentii no-

stri barbati se-lu tiparésca si alature la foi'a titularia a „Transilvaniei“ dinpreuna cu o biografia despre vietia si faptele celui ce-lu representa portretulu; apoi dn. Vaida cu scopu că se póta procurá chipurile acestea si aceia, cari nu sunt prenumerati la foi'a asociatiunei mai propune, că spre mai mare popularisare a cunóscerei barbatiloru destinsi ai natiunei: totu atunci candu se tiparesce cutare portretu pentru foi'a asociatiunei, se se tiparésca óre-cateva sute de ecsemplarie intrecatórie, cari apoi se le impartia asociatiunea la adunarea sa generale intre membrii mai zelosi, cu scopu de a se vinde cu unu pretiu catu de moderatu, că asia la tempu se nu lipsésca in casele nóstre că unu indemnulu spre fapte bune portretele acestea, dupa cumu au alte natiuni portretele binemeritatiloru sei.

Cu privire la cartea de auru comisiunea e de unu acord cu dn. disertatoriu si recomanda, că on. adunare generale se decida infiintiarea unui registru, in care se se introducea numele acelora, cari se distingu prin beneficie pentru inaintarea literaturai romane si a culturai poporului romanu.

Cu conducerea acestui registru e de a se insarciná comitetulu asociatiunei cu indatorirea, că la fiacare adunare generale se tréca in raportulu seu si relatiunea numeloru si binefacatoriloru celoru pre cari in decursulu anului au aflatu demni, că prin asociatiune se fia introdusi in proiectat'a carte de auru.

Cu privire la tiparirea portretelor cu istori'a vietiei celoru representati in densele, comisiunea e de opiniune cumu-cà: registrulu biograficu recomandat sub a) corespunde in parte mare si acestei necesitati. Pre langa acésta inse a reproduce in fiesce care anu in numerulu primu alu foiei asociatiunei, biografi'a cutarui barbatu destinsu alu nostru, a'i alaturá portretulu tiparitu frumosu, astfeliu catu se se póta pune si in rame, precumu si inpartirea acestoru portrete intre membrii asociatiunei, cu scopu de a se vinde si popularisá e o idea, pre carea comisiunea nu póte decatu se o recomande on. adunantie generali spre imbraciosiare si infiintiare.

Ací afla loculu comisiunea, că se resólve si o alta propunere a dn. Vaida facuta in cursulu mai departe alu disertatiunei sale.

Domni'a sa e de opiniune, că asociatiunea se a-léga in deosebite tienuturi cate unu membru zelosu, carele se conlucre cu tóta puterea spre ajungerea scopului asociatiunei nóstre, se silésca a face cunoscute acelea scrieri, cari aru poté promová inaintarea intelectualaa, morala si materiala a poporului, se staruésca a latí si astfeliu de foi séu brosiure. Totu acesti membri alesi aru avea se se silésca de a luá cunoscintia despre acelia, cari intru acelu tienutu aru contribuí ceva spre redicarea scóleloru, literaturai si culturai, séu a buneii stari materiale a poporului romanu, si descoperirile sale se le comunice cu comitetulu asociatiunei; comitetulu apoi raportandu la adunarea generale despre cei destinsi, acésta se si a-

rate catra densii recunoscinti'a sa, prin cetirea nume-
loru loru in audiulu adunarei, prin impartirea de scri-
sori laudatórie, si prin trimeterea cutarei carti folo-
sitóre.

Comisiunea partinesce acésta idea a dlui disertatoriu, si afla cumuca pre langa multe alte folóse, pre calea propusa de dn. Vaida s'ar aduná si mate-
rialulu pentru partinit'a carte de auru, prin carea se
corespunde si acestei dorintie a dlui disertatoriu, si
comisiunea recomanda on. asociatiune, cá cu rapor-
turile de asta natura se insarcineze pre dnii colec-
tanti, si nu póte partini in destulu, cá cu ocaziunea
fiacarei adunari generale cei mai destinsi benefacatori
se se introduca in cartea de auru; éra celoralalti dupa
marimea meriteloru se-si esprime asociatiunea recu-
noscinti'a sa in scrisu, ori spre mai mare distinctiune,
se le trimita actele asociatiunei, séu o alta carte fo-
lositória cá semnu de multiamire.

Cu privire la aceia, cari au facutu pentru lite-
ratur'a si cultur'a nóstra sacrificie mai mici, cumu ai
díce de interesu localu, dn. Vaida recomanda, cá la
fiacare biserica se se infintieze unu protocolu cu a-
celu scopu, cá in acela se se inscrie numele acelora
(si celoru repausati si celoru vii), cari au facutu do-
natiuni mai insemnate, s'au destinsu in altu modru
pentru biserica si scóla locala; ér numele celoru in-
serisi in acelu protocolu se se cetésca cu tóta so-
lenitatea cu ocaziunea unei serbatori in totu anulu, in
audiulu intregulu poporu prin preoti; ér cu ocaziu-
nea visitatiuniloru canonice prin protopopi, séu chiaru
si prin episcopi, laudandu faptele frumóse si cerendu
indurarea lui Ddieu pentru cei destinsi.

Realizarea ideei acesteia, carea nu numai este
frumósa si salutaria, dar si religiósa, cade dupa opi-
niunea comisiunei, cu totulu in sfer'a activitatiei au-
toritatiloru bisericesci romane, de unde apoi nici nu
potemu recomandá on. adunari generale, decatu cá
prin conclusu protocolariu se se recomande atentiunei
celoru chiamati, imbraciosiarea caldurósa a acestei idei.

II.

Cu privire la cultur'a poporului romanu trage
dn. Vaida atentiunea on. adunari la aceea, cumuca:
pruncii cari esu din scólele nóstre poporale nu mai
au neci unu gustu de a se mai cuprinde cu cetire
si dau uitarei totu ce au invetiatu la scóla. Caus'a
acesteia o afla mai cu séma acolo, cá in scólele nó-
stre poporale necagiescu pre prunci cu invetiatura si
cetiri, cari séu nu le pricepu, séu nu sternescu in ei
interesulu de cetire si sciintia, pentruca lipsescu in
scólele nóstre poporale cartile de lectura core-
spundietórie; deci propune: compunerea cartiloru
de lectura pentru scólele poporale, scrise intru unu
stilu usioru, intretiesute cu istorióre din istori'a pa-
triei si natiunei nóstre, a strabuniloru nostri romani,
din istori'a naturala, istorióre din viéti'a practica, com-
batatorie de vitiuri si laudatórie de virtuti, si altele,
tóte acestea ilustrate si cu icóne.

Comisiunea e de o parere cu dn. disertatoriu,
cumuca o atare carte de lectura, nu numai sternesce
in copii dela scóle interesulu cetirei, si nu numai a-
juta memori'a de a sí tienea cele cetite, dar inrade-
cinéza in ánim'a lui si placerea, cá cele cetite se le
repetiésca de cate ori i érta ocupatiunile, si dupace
a esitu preste pragulu scólei, si cumu-ca o atare carte
ar fi si in man'a mameloru romane celu mai core-
spundietoriu midiuocu de a sterna la prunci, in prim'a
educatiune amórea catra patria si natiune si inde-
mnulu catra fapte bune morale si nobile. Deci co-
misiunea propune, cá on. adunare generale se
decida compunerea unei atari carti de lectura,
carea se fia si de studiu si de lectura privata.
Pentru compunerea aceleia se se scria unu pre-
miu, opulu premiatu apoi se'lu tiparésca pre
spesele sale, si se esopereze la ordinariatele
romane, cá acestu lecturariu se fia introdusu
cu putere oblegatória in tóte scólele nóstre
poporale.

In urma trage dn. Vaida atentiunea on. asocia-
tiuni la aceea, cá in literatur'a nóstra lipsescu cartile
istorice cu ilustratiuni, compuse pentru secsulu frumosu,
si pentru cei ce nu se potu ocupá specialu cu studiulu
istoriei; propune apoi cá on. asociatiune se se ingri-
gésca pentru compunerea acestoru carti.

Comisiunea recunósce cumu-ca carti specialmente
compuse spre acestu scopu nu avemu; — literatur'a
romana inse este destulu de avuta de carti si foi lite-
rarie si beletristice, din cari 'si potu castigá nutre-
mentu spiritualu si damele nóstre, precumu si altii
doritori de sciintie istorice, de unde apoi cu privire
la mic'a avere a asociatiunei, comisiunea afara de pro-
pus'a carte de lectura pentru scólele poporale, de a-
stadata nu póte propune compunerea altei carti de
lectura speciale, cu atatu mai vertosu, cá-ci lectura-
riulu propusu, compusu in modu corespondietoriu,
póte se acopere deplinu si acésta necesitate.

III.

In fine disertatiunea dlui Vaida trece la agro-
nomi'a nóstra si economi'a de vite, si recomanda pen-
tru inaintarea acestora, cá onor. asociatiune se faca
dispusetiune, cá cu ocaziunea fiacarei adunari gene-
rali barem din acelea tienuturi, cari suntu mai a-
própe de loculu unde se tiene din anu in anu adu-
narea nóstra, se se infintieze si cate o espositiune
de producte agronomice si de vite, de manufacte si
alte obiecte de industria, otarindu si premie pentru
sternirea emulatiunei intre producatori.

Comisiunea recunósce, cumu-ca intre midiuócele
cele mai corespondietórie pentru redicarea agricul-
turei si economiei de vite, se numera espusetiunile
agronomice si industriale; pre candu de alta parte nu
póte trece cu vederea, cumuca chiamarea de a in-
fiintia atari espusetiuni, cade in sfer'a de activitate a
reuniuniloru agronomice, de unde apoi neci nu se afla

chiamata asociatiunea noastră, că densa se despuna infintiarea espusctiuniloru de asta natura.

Aterna inse dela bunavointi'a proprietariloru nostri de pamentu si de vite, că folosinduse de ocașiunea adunarei generale a asociatiunei noastre, se infintieze la locuri unde asta adunare 'si tiene siedintiele sale totdeauna cate o espositiune de produse, manufacte, fabricate si instrumente agronomice, precumu si din totu felulu de animale, cari se tienu de economi'a de vite.

Inchiaindu disertatiunea sa dn. Vaida trece la starea deplorabila a miseriei ce domnesce in unele tienuturi muntóse la poporulu nostru, din cauza ca-ci acesta, carele neci odata n'a potutu trai numai din mosiuti'a sa neroditóre, ci a trairu din prasirea viteloru, din facerea sîndileloru, vaseloru de lemne, grindiloru etc., ei acumu dupa mutarea referintieloru urbariali, fiindu cu multu mai restrinsi in dreptulu de pasiu-naritu si lemnaritu decatu mai nainte si scumpinduse mai cu séma materialulu crudu de lemnu si prin acesteia apoi fiindu marginiti in economi'a de vite si in negociatori'a de manufacture de lemnu, in unele tienuturi ale muntiloru mai nu-si potu sustiené traiulu vietiei si suntu aprópe de perirea totala.

Pentru ajutorarea acestoru nenorociti propune dn. disertatoriu, că on. asociatiune se escugete nesce midiulóce, prin cari s'ar potea ajutá poporulu munténu, d. e. se se instrueze pre spesele asociatiunei prunci spre óre-cate industrii de materiale, cu cari ar poté portá negociu din atari tienuturi, precumu ar fi: mesaritul, gairea de instrumente economice, olatitul, maiestri'a de petrariu s. a., cari elevi apoi se aiba datorinti'a de a invetia in locul nascerei sale si pre altii la atari maiestrii.

Pre candu recunósce si comisiunea acelu adeveru cumuca: unele tienuturi muntóse suntu amenintiate de fómete si ceru ajutoriu; pre candu recunósce si atata, că ajutoriulu ce ii l'ar poté intende asociatiunea este, redicarea culturai acestui poporu prin introducerea unoru rami de industria corespundietoriu locului si producteloru de acolo, că pre calea industrialala se se redice pretiulu astoru produse si asia se li se dea la mana unu isvoru nou de castigu, e silita a descoperi on. adunari si aceea, cumcà in punctulu de sub întrebare, nu e in stare de a face o propunere decisiva, ca-ci spre a poté decide ceva otaritu in asta privintia, comisiunei i lipsescu datele necesarie, precumu:

- a) Numele acelor tienuturi si comune cari suntu amenintiate de fómete.
- b) Caus'a si gradulu lipseloru observate.
- c) Starea agriculturai, culturai viteloru si a industriei.
- d) Soiulu producteloru brute.
- e) Incatu cu acesteia se pórtá negociatoria si incatu se întrebuintieze de fabricate? in fine
- f) Care suntu acelea produse brute, ce remanu

in respectivulu tienutu de totu nefolosite, si cari prefacute in fabricate s'aru potea manuá cá negociu?

Numai pre basea unoru atari date, ar potea comisiunea decide introducerea cutarui ramu de industria in órecare tienutu de munte, si numai astfeliu ar poté recomandá, că pentru care ramu de industria se crésca asociatiunea pre spesele sale elevi!

Inbraciosiarea principiulu recomandat de dn. disertatoriu inse 'lu recomanda on. adunari cu tóta caldura si subscris'a comisiune, si e de parere că realisarea aceluia ar deveni cu potentia asia: déca on. asociatiune ar provoca pre membrii sei cari locuescu in tienuturile muntóse si cari au cunoscintie locali, că se adune datele recerute mai susu si se le comunice cu comitetulu asociatiunei, carele apoi se faca in asta privintia pana la adunarea viitória generala, unu proiectu de decisiune precisu.

Cu acesteia finindu firulu propuneriloru desu laudatei disertatiuni — amu subscrisu cu tóta onórea membrii comisiunei ad hoc

Clusiu, in 20. Iuliu 1869,

Petru Nemesiu. Iosifu Popu. Leontinu Popu.
Lazaru Baldi. Chifa Gregoriu.

Nr. 295—1869.

Protocolulu siedintiei lunarie a comit. asoc. trans.

tienute in 7. Dec. c. n. a. c. sub presidiulu Rever. dlui vicepresiedinte I. Hannia, fiindu de facia dd. membrii Ilustr. sa dn. cons. aul. Iacobi Bolog'a, dn. cons. gub. Pav. Dunc'a, dn. sen. Petru Rosc'a, dn. capit. pens. Ioane Bradu, dn. adv. dr. Ioane Nemesiu, dn. parochu si prof. Zach. Boiu, dn. prof. Ioane Popeseu, dn. secret. II. Ioane V. Rusu, dn. capitanu si cassariu alu asociat. Const. Stezariu si dn. adv. dr. Dumitru Racuciu.

§ 123. Se presentéza conspectulu despre starea cassei asoc. pre tempulu acestei siedintie, din carele se vede, cumu-cà cass'a asoc. dupa subtragerea erogateloru de pana acumu pre an. asoc. 18⁶⁹/₇₀. are in proprietatea sa sum'a de 40,465 fr. 1/2 cr.

Spre sciintia.

§ 124. In legatura cu conspectulu din §-lu precedente (sub Nrii 290, 291 prot. ag.) se raportéza despre banii incursi la fondulu asoc. dela siedinti'a trecuta pana la siedinti'a presenta, că tacse de m. ord., că colecte si pentru fóia, si anume: a) dela dn. par. din Gura-riului Ioane Stoiti'a cá tacsă de m. ord. nou pre 18⁶⁹/₇₀ 5 fr. v. a.; b) cá colecta dela comun'a bis. gr. cat. din Vizoen'a 2 fr. 10 cr.; c) cá pretiulu unui ecsemplariu din „Transilvani'a“ de pre 1868, 3 fr. (ér' 1 ecsempl. din Transilvani'a pre 1868 s'a datu gratis pentru gimn. rom. din Brasiovu).

Spre sciintia cu acea observare, că noului m. ord. Ioane Stoiti'a se i se espedeze prin secretariatu resp. diploma.

§ 125. Secret. II. sub Nr. 292 impartasiesce o charthia a dlui protopopu din Brasiovu Ios. Baracu, prin care se aduce la cunoscintia, cumcà Ioane Areft'a, caruia adunarea gener. trecuta i conferise unu pre-

miu de 25 fr. v. a. pentru altoi, a repausatu in 10. Augustu 1869, lasandu dupa sine 4 copii minoreni.

Conclusu. Premiulu dejá conferitu de adunarea gener. dela Siomcut'a-mare, se se esolveze si trimeta in ajutoriulu minoreniloru orfani ai repausatului Ioane Aref'ta, carele l'a meritatu prin ostenelele sale, puse pentru cultivarea altoiloru.

§ 126. Secret. II. sub Nrii 289 si 293 impartasiesce, cumca dn. secret. I. Georgie Baritiu primindu dela dn. ministru de interne din Romani'a 30 ecs. carti didactice si iuridice spre a le impartí pre la bibliotecele asociatiuniloru si instituteloru de invetiamentu din Transilvani'a, Ungari'a si Banatu, din acele carti a trimesu la comitetulu asoc. 4 ecsempl. si anume: cate unulu pentru bibliotec'a asoc. si a seminarului metrop. din Sibiu, ér din cartile didactice cate 1 ecsempl. pentru scólele normali din Orlatu si Resinari, si in fine din cartile iuridice 1 ecs. pentru academi'a juridica din Sibiu, ér altulu la cine va aflá cu cale al' dá comitetulu. Totuodata dn. secret. I. pentru cartile trimese la comit. asoc., cere a se a placidá cá spese de transportu 11 fr. 46 cr. in mon. sunatória, din sum'a preliminata de adun. gen. pentru spese extraordinarie.

Conclusu. Pentru cartile trimise si dejá primite se esprime respectivului domnu oferitoriu protocolarmente cordiala multiamita si recunoscintia din partea comitetului si totuodata esolvirea speseloru de transportu in sum'a mai susu insemnata, se asemnéza la cass'a asociatiunei.

§ 127. Comisiunea insarcinata in siedinti'a comitetului din 5. Oct. a. c. § 105 cu elaborarea unui planu despre punerea in lucrare a regulamentului statoritu de adun. gen. in respectulu arondarei si constituirei despartimenteloru cercuali si a agentureloru comunali, cumu si in privinti'a ingrigirei pentru tiparirea acelu regulamentu in 2000 ecsemplaria, prin referentulu seu dn. cons. aul. Iacobu Bolog'a, 'si face raportulu seu, si dupace si espune motivele basate pre dísulu regulamentu, de care acésta comisiune fú condusa la implinirea misiunei sale, face urmatóriele propuneri:

I. Formarea si arondarea despartimenteloru cercuali din tóte acele districte, comitate si scaune, asupra carora se estende dupa statutele asoc., teritoriulu acesteia, va se dîca: se se formeze si arondeze cate unu despartimentu cercuale:

1. In Brasiovu din districtulu Brasiovului si scaunulu Treiscaune (Háromszék).
2. In Fagarasiu din districtulu Fagarasiului, scaunulu Cohalmului si scaunulu Cincului.
3. In Sibiu din scaunulu Sibiuului.
4. In Sabesiu din scaunulu Miercurei, alu Sabesiuului si alu Orastiei.
5. In Hatiegu din tienutulu Hatiegului.
6. In Dev'a din tienutulu Deveii, Uniadorei si alu Dobrei.

7. In Abradu din tienutulu Albei inferióre de susu, séu alu intregiloru munti apuseni.

8. In Belgradu din cealalta parte a Albei inferióre.

9. In Bai'a de Crisiu din comitatulu Zarandului.

10. In Clusiu din comitatulu Clusiuului.

11. In Simleulu Silvaniei (Szilágy-Somlyó) din Orasci'a si Selagiu.

12. In Deesiu din comitatulu Solnocului inter.

13. In Gherl'a din comitatulu Dobacei.

14. In Siomcut'a-mare din districtulu Cetatiei-de-Pétra.

15. In Naseudu din districtulu Naseudului.

16. In Bistriti'a din districtulu Bistritiei.

17. In Reghinulu sasescu din comitatulu Turdei de susu.

18. In Turd'a din comitatulu Turdei de diosu si din scaunulu Ariasiului.

19. In Muresiu-Osiorheiu din scaunulu Muresiuului.

20. In Blasiu din comitatulu Cetatiei-de-Balta.

21. In Sighisiór'a din comitatulu Albei superióre si din scaunulu Sighisiórei.

22. In Mediasiu din scaunulu Mediasiuului si alu Nochricului.

Mai incolo propune comisiunea:

II. Cá prin unu cerculariu, dupa formulariulu alaturatu, indreptatu catra colectorii asociatiunei, cá organele acesteia aflatori in susu numeratele despartimente, séu ne aflanduse in vreunu despartimentu colectorii, adresatu catra alti barbati de incredere, si cunoscuti de zelosi in promovarea binelui publicu, se se provóce acestia, a conchiamá pre o dî anumita pe membrii asociat., intrég'a intielegintia si pre fruntasiu din despartimentu, in loculu resiedintiei comitatului cercuale spre acelu scopu, cá dupa intielesulu regulamentului, la olalta se constitue comitetulu cercuale, care va avea a face aratare despre infiintiarea sa numai decatu, comitetului asociatiunei, apoi se va ingrigí despre infiintiarea agentureloru comunali si de aplecarea celorlalte dispositiuni din regulamentu III., cá in fiacare despartimentu se se impartia 80 de ecsemplaria ale regulamentului la sciutori de carte prin colectorii asoc., séu prin alti barbati de incredere. Acelea ecsemplaria ar fi de a se alatura cercularieloru indigitate sub II.

In fine totu numit'a comisiune in legatura cu propunerile sale aduce la cunoscintia comitet., cumca corespundiendu ulterióreii sale insarcinari, a ingrigitu a se tiparí regulamentulu resp. in 2000 ecsempl. in tipografi'a lui Filtsch cu pretulu mai moderatu, adeca cu 24 fr. 20 cr. v. a. Presidiulu punendu la discussiune propunerile comisiunei susu atinse de sub p. I. II. III. una cate una in ordine, dupace se debatura cu receruta seriositate si maturitate din partea membriloru comitetului, se aduse urmatoriulu

Conclusu. Comitetulu primesce in totu cuprinsulu propunerile comisiunei indigitate sub I. II. si III. radicanduse la valóre de conclusu alu seu, ér rapor-

ulu (comisiunei) despre tiparirea regulamentului in 2000 ecsempl. se iea spre sciintia cu aprobare, si totuodata secret. se insarcineza, cá regulamentulu dejá tiparitu, dupace se va legá in brosiuri in numerulu de ecsempl. indigitate sub p. III., dinpreuna cu cerculariulu p. II., adresandu catra colectorii, séu in lipsa acestora, catra alti barbati de incredere p. III., dupace si acela se va tipari, se se trimetia catu se va poté mai curendu respectiviloru domni.

§ 128. Comisiunea insarcinata cu censurarea concursaloru intrate pentru unu stipendiu de 50 fr. v. a. destinatu pentru unu gimnasistu, prin referentele seu dn. cons. aul. Iacobu Bolog'a referéza in acestu obiectu.

Arata cá la acestu stipendiu au concursu 9 teneri, si anume:

1. Vasiliu Michailu, studente in VIII. clase la gimnasiulu reg. de statu din Sibiiu.

2. Vasilie Cernea, stud. in VIII. clase la gimn. rom. din Brasiovu.

3. Valeriu Ardeleanu, stud. in VII. cl. la gimn. reg. de statu din Sibiiu.

4. Victoru Dogariu, stud. in VII. cl. la gimnas. rom. din Brasiovu.

5. Augustinu Moldovanu. studente pre an. tr. in VI. cl. la gimn. rom. din Naseudu (pre an. scol. cur., fara testimoniu recerutu de frecuentare).

6. Nicolau Rapunteanu, stud. in V. cl. la gimn. reg. de statu din Sibiiu.

7. Vasilie Popu, stud. pre an. scol. tr. in IV, cl. la gimnas. rom. din Naseudu (pre an. scol. cur. n'a produsu recerutulu testimoniu de frecuentare).

8. Ilariu Ciunganu, stud. pre an. scol. tr. in III. cl. la gimnas. rom. din Blasiu (pre an. scol. cur. n'a produsu recerutulu tertimoniu de frecuentare), si

9 Adamu Sirlincanu, stud. in IV. cl. la gimn. rom. din Naseudu.

Numit'a comisiune considerandu, cá dintre toti concurentii din clasele cele mai inalte Vas. Michailu are celi mai buni calculi cumu si portare buna, si apoi cá e mai seracu, se afla indemnatu a propune pre susunumitul teneru, pentru capetarea stipendiulu cestiunatu.

Propunerea comisiunei punenduse la discussiune, se ivescu alte contrapropuneri, anume: secret. II. cá membru alu comitetulu, propune pentru capetarea cestiunatului stipendiu pre Valeriu Ardeleanu, stud. in VII. clase, carele inca are clasa buna si altufeliu tata seu, cá oficialu pensionatu e ingreunafu cu portarea celor 3 fii la scóla. Acésta propunere mai e sprijinita si de dn. capitanu pens. si membru comit. Ioanu Bradu. Par. Z. Boiu se vede indemnatu a propune pentru casulu, candu concurentele Vasilie Michailu n'ar obtiené maioritade de voturi, pre concurentele N. Rapunteanu cá orfanu de amendoi parentii. Er dn. dr. Nemesiu din parte si propune pre N. Rapunteanu, studente in V. clase, pre care'lu cunosce de unulu dintre cei mai seraci si orfanu.

Dupace se luara la esaminare documentele produse de resp. concurenti si dd. membrii isi descoperira opiniunile sale, presidiulu se afla motivatu a pune la votare propunerea comisiunei, carea cu maioritade de 7 contra 2 voturi priminduse se decise, cá cestiunatul stipendiu de 50 fr. v. a. se se confrésca tenerulu concurentu V. Michailu, studente in clasa mai inaintata si eminente 3, pre langa indatorirea de a se legitimá cu finea fiacarui sem. scol. despre progresulu in studia, si totuodata se se dea la cas'a asociatiunii necesaria pentru esolvirea aceluia in rate treilunarie, pre langa cuitantia vidimata de directiunea institutulu respectivu.

Er celorulalti concurenti se li se rezolveze petitiunile in inticlesulu propunerei facute de comisiune.

§ 129. Cu verificarea protocolulu siedintiei presente se insarcineza dd. cons. Iacobu Bolog'a si Pav. Dunc'a si dn. parochu si prof. Zach. Boiu.

Cu aceste siedinti'a comitetulu inceputa la 5 óre dupa amiadi, se inchiaie la 7 1/2 óre sér'a.

Sibiiu, datulu cá mai susu.

Ioanu Hannia mp.,
vicepresiedinte.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

S'a verificatu prin

Bolog'a. P. Dunc'a. Z. Boiu.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asociat. trans. pre tempulu dela 7.—14.
Decembre 1869.

1. Prin dn. protop. si col. asociat. in Clusiu, Ioanu Pamfilie s'au trimesu la asociatiune 49 fr. 49 cr., si anume: a) dela dn. cons. minist. Sam. Poruti tacs'a de m. ord. pe 186⁷/₈ 5 fr.; b) dela dn. secret. gub. Nic. Barbu tacs'a de m. ord. pe 176⁶/₇ 5 fr.; c) dela dn. secret. minist. Petru Nemesiu tacs'a pe 186⁷/₈ 5 fr.; d) dela dn. par. gr. cat. Dem. Cosm'a tacs'a pe 186⁸/₉ 5 fr.; e) dela dn. protop. gr. cat. Ioanu Pamfilie tacs'a pe 186⁸/₉ 5 fr.; f) dela dn. capelanu gr. cat. Gregoriu Chiffa tacs'a pe 186⁸/₉ 5 fr.; g) dela dn. par. in Fenesiu, Nic. Popu tacs'a pe 186⁸/₉ 5 fr.; h) dela dn. asesoriu Iosifu Popu tacs'a pe 186⁸/₉ 5 fr.; i) colecta dela poporulu din Fenesiu 6 fr. 4 cr.; k) colecta dela poporulu din Nadasielulu ung. 1 fr. 5 cr.; l) colecta dela poporulu din Siomtelecu 40 cr.; m) colecta dela dn. par. gr. cat. in Bacia, Dem. Bosianu 1 fr.; n) colecta dela poporulu gr. cat. din Baci'a 1 fr. Sum'a 49 fr. 49 cr. Cu acésta suma s'au trimesu mai multu cu 1 cr. Sum'a 49 fr. 50 cr.

Sibiiu, 14. Dec. 1869.

Dela secretariatulu asociatiunii trans.

A dóu'a editiune din

Infricosiatele stricatiuni ale beuterei de vinarsu-rachiu.

Invetiaturi mantuitoare, culesu si reproduse in romanescu de I. Petricu, parochu si protop. de legea resaritóna, si G. Munteanu, prof. si directoriu alu gimnasiulu rom. din Brasiovu, au esitu de sub tipariu in a. 1868.

I-a editiune esita la a. 1854 s'a petrecutu de multu. Astadi se simte din nou lips'a acelei carticcle, care oriunde a petrunsu, mai alesu la glóte, a folositu in modulu celu mai salutariu.

Pretulu numai 10 cr. v. a., si se póte trage de adreptulu dela tipografii Römer & Kamner in Brasiovu.

O R A T O R I U

coprindiendu oratiunele si rugele ce adresédia lui Ddieu crestinii ortodocsi. De Melchisedecu.

De vendiare la librarii in Bucuresci.

Éca cea mai frumósá carte, care s'a imprimatu in anii de pre urma in tíera!.. Produsulu din vendiare va servi la reformarea tipografiei bisericesci a monastirei Némtilui. („Inform. Buc.“)

Dela redactiune.

In urmarea inviatiunei primite dela on. comitetu alu asociatiunei cu data din 14. Dec. Nr. 307/1869 avemu onóre a face cunoscutu, cá in partea tehnica a foiei „Transilvani'a“ pe a. 1870 nu se va face neci una schimbare. Conditiiunile abonamentului remanu totu cele de mai nainte, adeca la „Transilvani'a“ se primescu abonamente numai pe cate unu anu intregu cu 2 fr. v. a. pentru membrii actuali, fundatori si ordinarii ai asociatiunei, cu 3 fr. v. a. pentru nemembrii, inlainturulu imperiului, éra in afara din caus'a dupleloru si respective tripleloru spese postali cu câte 10 franci.

Acestu Nr. 1 din an. 1870 se mai trimite inca la toti ddnii abonati din a. 1869, pentrucá se presupune, cá din caus'a scurtímei timpului dela 15. pana la 31. Dec. n'au apucatu toti a'si reinnoi abonamentulu la onor. Comitatu iu Sibiiu. Nr. 2 si urmatorii se voru trimite numai la cei carii voru fi binevoitu a prenumera pana la esirea aceluia.

Din cursulu anului 1868 et 1869 se mai afla ecsemplaria legate, care se potu trage totu dela on. comitetu din Sibiiu cu câte 3 fr. v. a.

Diarietele politice si nepolitice romanesci câte s'au publicatu in decursulu anului trecut in Pesteá, voru continua tóte si pe an. 1870.

Archivulu dlui canonicu Tim. Cipariu va esi asemenea si pe an. 1870 totu in formatulu de mai nainte, 25 cóle pe 1 anu. Pretiulu 3 fr. in lainturulu monarchiei sí 1 galbinu in afara.

Gazet'a Transilvaniei deschise prenumeratione noua in $22\frac{2}{10}$ Dec. totu cu conditiiunile cunoscute.

Einladung zur Pränumeration auf die in Wien erscheinende politische Wochenschrift

„DER OSTEN.“

Mit dem 1. Januar beginnt der „Osten“ seinen dritten Jahrgang. Er wird fortfahren einzutreten für

die Rechte der bedrückten Nationen dies- wie jenseits der Leitha, und zu kämpfen gegen die Herrschaft des einen Volkes über die anderen. Unser Wahlspruch ist das wahre Oesterreicherthum, welches allen Völkern gleiche Rechte gewährt und gleiche Pflichten auferlegt.

Der „Osten“ wird auch ferner ein Organ der mit uns verwandten Völker des benachbarten Orients bleiben, und die Selbstständigkeitsbestrebungen derselben unterstützen.

Der „Osten“ hat die besten und verlässlichsten politischen Mittheilungen aus dem In- und Auslande. Mit seinen Berichten aus dem Oriente kann kein Blatt concurriren. Ferner hat er einen vollständigen volkswirtschaftlichen Theil für den Geschäftsmann. Endlich erhalten die Abonnenten des „Osten“ regelmäsig jede Woche gratis

das Wiener Sonntagsblatt, in welchem Novellen, Theater- und Kunstberichte, Gedichte, Räthsel und Charaden mit werthvollen Preisen für die gelungenste Auflösung, Anekdoten etc. veröffentlicht werden.

Wer den „Osten“ abonnirt, ist gerade so gut oder noch besser unterrichtet, als wenn er mehrere Wiener Tagesblätter abonnirt hätte, und auch für seine Unterhaltung ist reichlich gesorgt.

Dabei kostet der „Osten“ schon mit dem Wiener Sonntagsblatt und mit Postversendung und für ein ganzes Quartal bloss 1 fr. 50 kr. öst. W.!

Auch Inserate finden in dem „Osten.“ der eine Auflage von 6000 Exemplaren hat, sehr weite Verbreitung, weil es kein Wiener Blatt giebt, welches unter den slavischen, romanischen und griechischen Völkern so verbreitet und accreditirt ist wie der „Osten.“

Abonnements und Inserate sind an die unterzeichnete Administration zu richten.

Wien, im December 1869.

Die Administration des „Osten“ in Wien.

Dictionariulu

UNGURESCU-ROMANESCU

compusu de Georgie Baritiu, Brasiovu 1869, formatu 8° mare, 41 cóle, se afla depusu spre vendiare la librarietele din Brasiovu, Sibiiu, Clusiu, Lugosiu, Temisiór'a, cu pretiulu originale ficsu 3 fr. 70 cr. leg. tíepenu cu piele, si 3 fr. 20 cr. v. a. legatu usioru. Anume pentru comitate sunt depuse in Clusiu la librari'a dlui I. Stein.

Acei domni, cari voiescu a trage acestu dictionariu de adreptulu dela auctoriu prin posta, sunt rogati a se intielege cu ecspeditiunile postali, cá in casu de a nu afla pe ddnii adresati acasa indata in primele 3—4 díle, dupa sosirea pacheteloru, se nu le mai remita, ci se le pastreze pe locu celu puçinu 14 díle, dupa cumu le suna instructiunile.